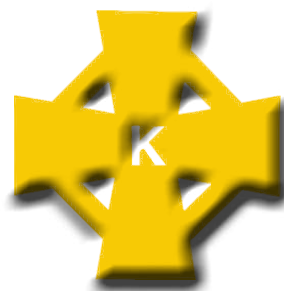
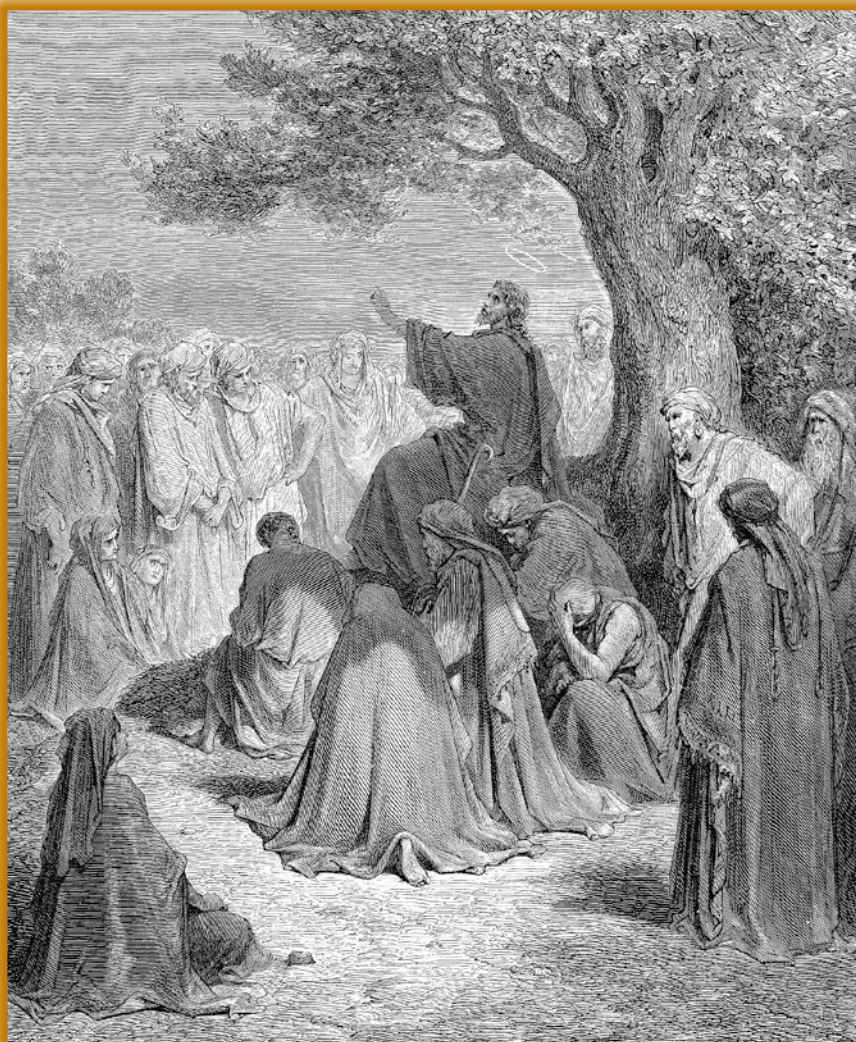

LEKMAN i KYRKAN

1
2021

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

Tredje söndagen i påsktiden

Den Gode Herden

*"Jag är grunden. Den som går in genom mig skall bli räddad".
Johannes 10:9*

*"Herren är min herde, ingenting skall fattas mig."
Psaltaren - Psalm nr 23*

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionskommitté

Beryll Grandell
Rosenhällsgatan 4, 636 58 Eskilstuna
016-51 60 73
beryll.grandell@hotmail.com

Medlemskap

Lennart Sjöstedt
Parkgatan 5, 598 71 Södra Vi
0492-20001, 073-082 00 01
lennart.sjostedt@svenskakyrkan.se

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik2@gmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
253 74 Helsingborg
042-293933

Förbundets bankgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Bg 5591-3321

**Medlems- och lokalavdelnings-
registrering – Prenumeration**

Allan Forsberg
Kimröksgatan 5
296 35 Åhus
044-240527
lekmanna@hotmail.com

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 2-21 senast den 4 juni 2021

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som
publiceras i "Lekman i Kyrkan"
och på www.lekmanikyrkan.se är
upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast
med Svenska Kyrkans
Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Den Gode Herden

Herren är min herde,
ingenting skall fattas mig.
Han för mig i vall på gröna ängar,
han låter mig vila vid lugna vatten.

Han ger mig ny kraft
och leder mig på rätta vägar,
sitt namn till ära.

Inte ens i den mörkaste dal
fruktar jag något ont,
ty du är med mig,
din käpp och din stav gör mig trygg.

Du dukar ett bord för mig
i mina fienders åsyn,
du smörjer mitt huvud med olja
och fyller min bägare till brädden.

Din godhet och nåd skall följa mig
varje dag i mitt liv,
och Herrens hus skall vara mitt hem
så länge jag lever.

(Psaltaren 23)

”Gud, i dina händer vilar jag i tro...”

Rubriken är inledningen på psalm 769, en av mina favoritpsalmer. En psalm vars text förmedlar tro, hopp och kärlek. Alla fyra verserna börjar med orden ”Gud, i dina händer....” och följs av längtansfulla ord om att få vila i tro och i bön, men även om att få gråta ut i Guds händer.

Texten påminner om Guds närvaro i oro och smärta. Refrängens återkommande ord om att få leva nära Gud, att själen finner sin ro i Guds omsorg och att min kärlek kan gro i Guds kärlek skänker en känsla av frid.

Psalmsången och musiken är ett viktigt språk när vi söker kommunicera med Gud. Psalmboken innehåller många sångskatter, psalmer för kyrkoårets olika högtider, lovsånger, psalmer skrivna i bönen form, psalmer för nådemedlen, trosbeskrivande psalmer och psalmer för stillhet och meditation.

För mig är det en stor glädje att sjunga och att sjunga psalmer är stärkande både för själen och för församlingssamfundet. Att sjunga psalmer i tro och tvivel, glädje och sorg har sina rötter ända till de första kristnas sångliga uttryck. Ja, mycket längre än så sträcker sig psalmsångens historiska rötter, till Psaltaren, Bibelns egen sång- och bönebok. Psaltarens psalmer har i olika tider haft förmågan att ge ord åt människors glädje, lovsång, längtan och smärta. Många av psaltarpsalmerna stiger ur människans utsatthet och smärta men också ur människans glädje och tacksamhet till Gud.

I Bibeln berättas på flera ställen om sångens och musikens viktiga plats i människors liv. Sång nämns i Bibeln redan när israeliterna hade gått torrskodda genom

Röda Havet med Faraos härar bakom sig. Där vid befrielsen, på stranden av Röda havet, stiger Bibelns första sång under ledning av Mirjam (2 Mos. 15:1-21). I Domarbokens femte kapitel sjunger domaren Debora och hennes hänförelse Barak lovsång till Herren och prisar hans rättfärdiga gärningar.

Flera berättelser i Nya testamentet där Herren lovprisas har blivit till starka och gripande lovsånger sjungna av många kristna i alla länder. Jag tänker på Marias lovsång, Magnificat (Luk.1:46-55) och Symeons lovprisning (Luk 2:29-32). Den sistnämnda kunde vi glädjas åt att få höra i evangelietexten på Kyndelsmäsodagen. Där berättas om när Jesus bärs fram i templet inför sin Fader, för att helgas i samband med moder Marias rening. Med Jesusbarnet i famnen brister den gamle Symeon ut i lovprisning: ”Herre, nu låter du din tjänare gå hem, i frid, som du har lovat. Ty mina ögon har skådat frälsningen som du har berett åt alla folk, ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna och härlighet åt ditt folk Israel.”

Ja, glädjen är stor att Kristus är världens ljus. Nu kan vi också glädjas åt att det har vänt och att vi går mot ljusare tider, dagsljuset blir längre för varje dag. Vi kan till och med ana att det kommer en vår också i år. Med våren kommer påsken och psalmerna vänder från Långfredagens mörker och smärta till ljus, jubel och tacksamhet på Påskdagen. Det är lovsånger om godhetens seger över det onda. Kristus seger över döden!

Jag avslutar min text med en psalm som jag hoppas jag får sjunga i kyrkan i påsknämningen, psalm nr 154, Dina händer är fulla av blommor:

*Dina händer är fulla av blommor,
vem var det du tänkte att ge dem till?
Mina blommor var tänkta för Kristi grav.
Men han fanns ej där och hans grav är tom.
Halleluja, halleluja. Halleluja, halleluja.*

*Dina läppar är fyllda av sånger.
Säg, var kommer glädjens sång ifrån?
Ifrån graven den tomma, där Jesus låg.
Han som lever nu ger oss glädjens ton.
Halleluja, halleluja. Halleluja, halleluja.*

*Dina ögon är fyllda av glädje.
Säg, vad har de sett för att få sånt ljus?
De har sett hur vårt liv fick en mening.
Jesus fyller mörkret med liv och ljus.
Halleluja, halleluja. Halleluja, halleluja.*

*Jesus, uppstånden är du ibland oss.
Du som lever, lider på jorden nu.
Våra ögon är till för att se dig.
Forma våra händer till tjänst och bön.
Halleluja, halleluja. Halleluja, halleluja.*

Marie Nederman
Förbundssekreterare

FÖRBUNDSBUTIKEN!

Blockljus 70 kr
Glasblock 195 kr
Standar 125 kr. Stång till standar 125 kr

Gult paraply med logga
165 kr/st

Förbundets hundraårsjubileum!

Mugg med
logga och årtal
(tål att diskas
i diskmaskin)
50 kr/st

Kassar med långa
och korta handtag,
logga och årtal
50 kr/st

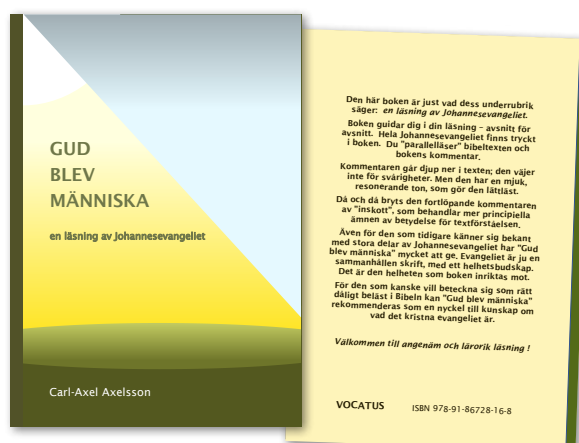
Magneter med logga
och årtal samt magneter
med Uppsala domkyrka
och logga
20 kr/st

Förbundsmärke
med klack
25 kr/st

BÖCKER

Alla Tiders Bok

"Alla Tiders Bok" - tre samtals- och studieböcker med nytryck av "Vägen väntar" samt av Carl-Axel Axelsson nyutgiven bok "Gud blev människa - en läsning av Johannesevangeliet" finns att köpa för 85:-/bok.

Dessa saker finns i Förbundsbutiken för beställning.

Berit Olsson, Rausvägen 57, 253 74 HELSINGBORG, tel. 042-293933

Gert Råvik, tel. 0730-355689, gertravik2@gmail.com

OBS! Använd BG 5591-3321 för betalning, det gamla PG-numret gäller inte längre.

Stockholms biskop

Andreas Holmberg

September 2016 gjorde Västermalms församling i Stockholm en resa till Tanzania. Tre år senare blev hela gruppen inbjuden till stiftskansliet i Stockholm för att vara med när ett förnyat vänstiftsavtal mellan Stockholms stift och Norra stiftet i Tanzania skulle undertecknas av två nytillträdde biskopar, Fredrick Shoo från Tanzania och Stockholms Andreas Holmberg.

Det lyste av glädje och ungdomlig entusiasm om dem båda två och de gjorde ett djupt och fint intryck när de höll var sitt kort introduktionstal. ”Ingen människa eller församling är så rik att den inte har behov av att ta emot och ingen är så fattig att den inte har något att ge”, sa biskop Fredrick. ”Åren i Tanzania har präglat mig mycket och jag vet hur mycket vi har att lära av varandra”, sa biskop Andreas. Men jag hoppade verkligen till när han också sa: ”Jesus är grejen”. Vad, kan en biskop uttrycka sig så??? Men i

mitt hjärta blev jag mycket glad. Senare förklarade han att man i stället kan säga ”Kristus i centrum”, och det är ju helt rätt, för utan Jesus är vår kristna tro ingenting. Biskopens tre ord gjorde att jag ville höra mer av honom. Kort därefter lyssnade jag till hans predikan i Storkyrkan, som han avslutade med orden ”Jag lever i bönen och dricker av Ordet”. Allt detta hände på den ”goda tiden”, strax innan corona-pandemin satte stopp för gudstjänstsamlingar, så kyrkorna fylldes av folk som ville lyssna till vår nye biskop – en massa nya ansikten för honom, så jag blev glatt överraskad när han i människomyllret sa till mig: ”Dig har jag sett förut”. Men även om varken jag eller andra nu längre kan samlas i kyrkorna, så finns mycket att tillgå digitalt via nätet.

Låt mig presentera Andreas Holmberg lite närmare – hur man nu gör det i några korta ordalag. Andreas är född 1966 i Lund. Han växte upp både där och i Tan-

Foto: Magnus Aronson

zania, där hans föräldrar arbetade under en del år, och sedan i Göteborg. Han har studerat i Uppsala och prästvigdes 1993. Hans fru heter Cecilia och hon är också präst. Efter att Andreas först arbetat som präst tjänstgjorde han under fem år som teologisk lärare vid Evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania. När han var tillbaka i Sverige blev han så småningom stiftsadjunkt i Stockholm och 2019 teologie doktor med avhandlingen ”Kyrka i nytt landskap”, som handlar om församlingar i mångkulturella och mångreligiösa miljöer. Den skrev han vid Åbo Akademi och i september 2020 tilldelades han pris för den av Stiftelsen Sverige och Kristen Tro (SSKT).

I mars 2019 valdes den 52-årige Andreas att efterträda stockholmsbiskopen Eva Brunne som skulle gå i pension. Eva

Foto: Magnus Aronson

Anders Holmberg och Fredrick Shoo.

hade i sin tur efterträtt Caroline Krook. En biskop behöver välja ett valspråk och Andreas berättar att när han samtalade med Eva, så sa Eva så fint att hon hade valt sitt valspråk, "Gör inte skillnad på människor", för att hon ville ha ord som talade till henne själv. Andreas, som ville ha ett ord från Bibeln, bestämde sig för att göra Jesu ord, "Bli kvar i min kärlek" (Joh. 15:9), till sitt valspråk. Jag använder orden nästan som en predikan för egen del, förklarar biskop Andreas. Vi är Guds barn, vi är älskade av Gud, men orden betyder också att vi ska älska varandra och den skapelse vi är satta att ta hand om och värna. I de orden skymtar även biskopens varma miljöengagemang fram.

Till en biskops attribut hör förutom kräkla, korsstav och mitra även en biskops-sköld. Biskop Andreas pekar på sin sköld och förklarar att på två ställen ser man överdelen av ett rött hjärta. Kärlekens hjärta är samtidigt en uppslagen Bibel. Biskopen uppmanar oss att ha våra Biblar uppslagna så vi kan läsa och ta till oss Guds Ord och hans kärlek.

Den 22 september 2019 vigdes Andreas Holmberg till biskop för Stockholms stift i Uppsala domkyrka. I sin predikan lyfte ärkebiskop Antje Jackelén fram Jesu betoning på att ledarskap innebär att vara andras tjänare. – I ett pressmeddelande efter biskopsvigningen säger Andreas Holmberg att han vill ägna första tiden åt bön och finnas till för församlingarna, för det är där det händer, där finns så många sätt att koppla upp sig mot Gud.

Stockholms stift¹ bildades 1942 och är det yngsta av Svenska kyrkans tretton stift. Stiftets uppgift är att stärka de 71 församlingarnas förmåga att fullgöra den grundläggande uppgiften: fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva

Foto: Magnus Aronson

Nyinvigde Andreas Holmberg flankerad av ärkebiskop Antje Jackelén och biskoparna Johan Dalman, Strängnäs och Karin Johannesson, Uppsala.

diakoni och mission. Högsta beslutande organ är stiftsfullmäktige som består av folkvalda. Storkyrkan i Gamla stan är Stockholms stifts domkyrka. Stiftets kansli ligger på Klara Södra Kyrkogata intill S:ta Klara kyrka.

Vid en Allhelgonagudstjänst lyfte biskop Andreas fram Bo Setterlinds psalm (med nr 581 i psalmboken):

*Det finns en väg till himmelen,
en väg till Guds Jerusalem,
den börjar här, den börjar nu,
var än den går, den går till Gud.*

Predikan fortsatte om ljuset som övervinner mörkret. Tänk er, sa han, ett helmörkt rum utan fönster och ett intelligande rum med ljus som flödar in från flera fönster. Öppnar man dörren mellan dessa båda rum så tränger en del av ljuset in i det mörka rummet, men inget av dess mörker kommer in i det ljusa rummet. Foto Magnus Aronson – Uttrycket "gå hem till Herren" hör man inte lika ofta numera, men det talar om att vi är gäster och främlingar här på jorden och att vi har vårt hem någon annanstans. Är man gäst eller har man gäster så gäller det att ta vara på tiden. Låt oss ta vara på vår tid som gäster, uppmanar biskop Andreas.

När påsken 2020 närmade sig och Stockholm drabbats extra hårt av corona, fick biskop Andreas som endast innehaft tjänsten i ungefär ett halvår, fatta ett

svårt beslut, nämligen att ställa in all fysisk gudstjänstverksamhet i Svenska kyrkans församlingar i Stockholm. Det hade jag väl aldrig trott att jag skulle behöva göra och det var med stor vända jag tog beslutet, men det var ett riktigt beslut, menar han. – Nu satsar kyrkorna mer än någonsin att nå ut med budskapet via digitala medel, men visst längtar vi efter gudstjänstgemenskapen.

I januari i år förrättade biskop Andreas en prästvigning som man kunde ta del av digitalt. Han talade då till de fyra prästkandidaterna om glädjen och påminde om att Jesus är med på festen här och nu och delar glädjen precis som han gjorde vid bröllopet i Kana. Blunda och se Jesus framför dig när han skrattar och ögonen glittrar av glädje. Vid bröllopet i Kana uppstod plötsligt ett problem som kunde ha förstört festen. Maria kommer då med en bön till Jesus, en kort enkel bön utan krusiduller, bara pang på: "De har inget vin". Vinet kan ju vara lite problematiskt för oss, men här är vinet en symbol för glädje och lycka. Gud vill ge oss glädje, glädje i överflöd. Jesus säger till husets tjänstefolk att de ska fylla sex stora krukor med vatten. Och när tjänarna, trots att de inte förstod varför, följer hans uppmaning blir det ett överflöd av vin. Smaka på orden i Joh. 15:11 "Detta har jag sagt er för att min glädje skall vara i er och er glädje bli fullkomlig". Jesus Kristus vill att hans glädje ska vara i dig. Ibland är det en jublande glädje, ibland

¹ Stockholms stifts 13 kontrakt: Domkyrkokontraktet, Södermalms, Brännkyrka, Birka, Roslags, Värmdö, Södertörns, Östermalms, Enskede, Spånga, Sollentuna, Solna och Huddinge-Botkyrka kontrakt

en stilla glädje, ibland en glädje trots allt, en glädje som bottnar i att Gud är här och nu i varje människas liv. Ibland när vi ber, händer det – åtminstone mig, säger biskop Andreas – att vi ger Gud tips och förslag på hur Gud ska besvara vår bön. ”Du kan göra så här Gud, eller så här”. Låt oss i stället göra som Maria som överlät allt sådant åt Jesus. Gå rakt på sak. Gud hör. Vatten är något mycket vanligt och alldagligt. Det vi kanske inte tycker är något speciellt kan Gud använda till något viktigt. Som präster ska ni bära ut glädjebudet. Ni ska sprida goda nyheter. Ni ska sprida glädje, en glädje som bottnar i att Gud är här och nu i varje människas liv. Låt er ledas av Kristus, rådde biskopen de nyblivna prästerna.

Biskop Andreas berättar också att han varje morgon när han går till sin arbetsplats i stiftskansliet ber den här bönen:

*Gud, gör mitt inre stilla
så att det kan spegla Dina tankar.
Låt orons vind lägga sig
så att jag kan höra Din röst.*

*Gör min blick klar
så att jag kan se Din härlighet i världen,
så att allt jag säger och gör,
bär Din kärleks vattenstämpel.
Amen.*

På biskop Andreas Holmbergs Facebooksida berättas om ett onlineprojekt, ”Kyrka i digitala rum – om församlingsliv i Svenska Kyrkan”, som inleddes den 26 januari i år. Det är spännande och angeläget för hela Svenska kyrkan, menar han. Ett tips han också vill ge oss är att se serien ”The CHOSEN” som går på Youtube. Den handlar om Jesus, hans lärjungar och Maria Magdalena på ett annorlunda men fint och tankvärt sätt. Jesus skildras som mycket mänsklig. En del fiktiva händelser och möjliga samtal har lagts in.

Och senast till påsk kommer ett digitalt seminarium att sändas med biskop Fredrick Shoo i Tanzania och biskop Andreas Holmberg i Stockholm – något som jag själv ser fram emot. Välkommen att ta del av det Du också!

Blir Du intresserad och vill höra/läsa mer av biskop Andreas, så är ett tips att gå in på www.svenskakyrkan/stockholmsstift och tryck på *Biskop Andreas* och därefter på *Sagt och skrivet...* Du kommer att se att en del av ovanstående är saxat därifrån men där finns fler rika skatter att hämta, bl.a.:

Biskopens julhälsning – En annorlunda jul
Biskop Andreas andakt i Storkyrkan på nyårsdagen 2021 – om namnet Jesus

Som lekman kan man bara ana vilken arbetsbörda som vilar på våra präster, biskopar och vår ärkebiskop och vilka utmaningar som möter dem. Låt oss med tacksamhet stötta dem med uppmuntran och i bön.

Lena Åkerlund
Svenska Kyrkans Lekmannaförbund,
Stockholms stift
Stiftelsen Brödet, ordf.

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTO KONTROLL

FASTEAKTIONEN 2021

UNDER SAMMA HIMMEL

Coronapandemin tvingar miljoner människor
till ett liv i extrem fattigdom och hunger.

Foto: Deborah Rossow / Aeon

SWISHA TILL
900 1223

svenskakyrkan.se/act

Tillsammans kan vi göra skillnad.
Din gåva gör det möjligt.

act
Svenska kyrkan

Temat för Evangeliebokens bibliska läsningar under Tredje söndagen i påsktiden är **DEN GODE HERDEN** (Guds barmhärtige eller Barmhärtighet från Gud) med bibeltexter hämtade dels från Gamla testamentet, Psaltaren 23 och Hesekiel 34:11-16, dels från Nya testamentet, Första Petrusbrevet 2:22-25 (Epistel) och Johannesevangeliet 10:1-10 (Evangelium).

Psaltarpsalm 23

Psaltaren, är en samling av "lovsånger" egentligen avsedda att sjungas under ackompanjemang av ett stränginstrument. Samlingen bär på hebreiska namnet Tehillim som betyder just "Lovsånger". Den grekiska översättningen Septuaginta av Gamla testamentet (från ca 200 f Kr) liksom Nya testamentet använder beteckningen "Psalmer", Jfr Jesu ord: "Allt måste uppfyllas som är skrivet om mig i Mose lag och Profeterna och i **Psalmerna**" (Luk 24:44). Ordet "psalm" kommer från den grekiska översättningens ord *psalmós* för det hebreiska ordet *mizmór* som betyder "en sång ackompanjerad av ett stränginstrument". Det grekiska ordet psaltérion, som ligger bakom vår benämning Psaltaren, är en översättning av det hebreiska ordet *kinór* som betyder "lyra, liten harpa".

Psalm 23 – En psalm (lovsång) av David som levde ca 1000 f. Kr. är översatt enligt följande: "Herren är min herde, ingenting skall fattas mig. Han för mig i vall på gröna ängar, han låter mig vila vid lugna vatten. Han ger mig ny kraft och leder mig på rätta vägar, sitt namn till ära. Inte ens i den mörkaste dal fruktar jag något ont, ty du är med mig, din käpp

och din stav gör mig trygg. Du dukar ett bord för mig i mina fienders åsyn, du smörjer mitt huvud med olja och fyller min bägare till brädden. Din godhet och nåd skall följs mig varje dag i mitt liv, och Herrens hus skall vara mitt hem så länge jag lever."

Kollektbön

O Gud, du, som genom din Sons förnedring har upprättat den fallna världen, låt honom vara vår herde. Så att vi räddade från den eviga döden får leva i den ständiga glädjen i ditt rike. Genom din Son Jesus Kristus, vår Herre. Amen

Gammaltestamentlig läsning

Söndagens Psaltarpsalm nr 23 – återgiven ovan. Söndagens textläsning ur profeten Hesekiels bok 34:11-16.

Till söndagens andra Gammaltestamentliga läsning ur profeten Hesekiels bok presenteras här först profeten själv. Hesekiel tillhörde de israeliter, som år 597 f.Kr. deporterades till **Babylonien (Babylon)**. Under tiden i fångenskapen blev

Hesekiel en ansedd profet bland de sina. **Hesekiel** tillhör Bibelns fyra stora profeter, Jesaja, Jeremia, Hesekiel och Daniel. Hesekiel dog i Babylonien år 569 f.Kr. Till de fyra stors profeternas böcker hör också Klagovisorna, med enligt traditionen profeten Jeremia som upphovsman (författare). I profeten Hesekiels bok förkunnar Gud nu en dom över Israels herdar, alltså kungarna och ledarna i Israel. De har inte med ansvar axlat sin herderoll, inte hjälpt de svaga, inte botat de sjuka, inte förbundit de skadade. Inte heller har de hämtat hem de bortsprungna eller letat efter de vilsegångna. Därför ska Gud ta tillbaka sina får från dessa ledare, och Gud själv ska vara fårens herde. Texten handlar om Guds löften att ta hand om sin hjord:

"Så säger Herren Gud: Jag skall själv ta hand om mina får och vårda dem. Som herden vårdar sig om sin hjord när han har sina får omkring sig, de skingrade, så skall jag vårda mina får och rädda dem från de platser dit de skingrades den dag då moln och töcken rådde. Jag skall

hämta dem från främmande länder och föra dem till deras eget land. På Israels berg, i dess dalar och bebodda trakter skall jag valla dem. På ett gott bete skall jag driva dem i vall. Deras ängar skall vara på Israels höga berg. Där skall de få komma till ro på härliga ängar. Saftigt bete skall de finna på Israels berg. Jag skall själv valla mina får och låta dem komma till ro, säger Herren Gud. Jag skall leta efter de vilsegångna och hämta hem de bortsprungna, jag skall förbinda de skadade, hjälpa de sjuka och se till de starka och välmåend. Jag skall valla dem på det rätta sättet.” Hesekiel 34:11-16

Här skildras direkt och indirekt en herdes ansvar och uppgift! Herren är den gode herden. Herdens uppgift är inte endast predikan, upplysningar, information och varningar utan och inte minst att visa omsorg, hämta de bortsprungna, hjälpa de svaga, bota de sjuka och behandla de starka hänsynsfullt. När herden resignerar, drar sig tillbaka, visar likgiltighet eller passiviserar skingras hjorden och den onde blir nöjd. Då säger Herren den gode herden: *Jag skall själv ta hand om mina får och vårda dem!* När Herrens tjänare sviker då träder Gud själv fram och säger: *Jag skall ge dem en enda herde, min tjänare David, och han skall valla dem.* Detta är Guds plan – en herde, en hjord. Låt oss tänka på denna plan i bön. Gud vill att vi skall bli ett i honom.

Nytestamentlig läsning

I ett av de katolska breven – Första Petrusbrevet - beskrivs hur Jesus led för oss och hur han genom sitt lidande är ett förredöme.

EPISTEL

”Kristus begick inte någon synd, och svek fanns inte i hans mun. Han svarade inte med skymförd när han skymfades. Han svarade inte med hotelser när han fick lida. Han överlät sin sak åt honom som dömer rättvist. Våra synder bar han i sin egen kropp upp på träpålen, för att vi skulle dö bort från synden och leva för rättfärdigheten. Genom hans sår har vi blivit botade. Ni var som vilsegångna får, men nu har ni vänt tillbaka till era själars herde och vårdare.” Första Petrusbrevet 2:22-25

Episteltexten handlar om Kristus som föredöme i lidandet, och om att vi som kristna är kallade till lidande. När Jesus tog på sig sitt lidande hellre än att slå ner sina motståndare fick vi ett exempel på

hur vi ska följa honom. Inte någon har lidit så oförskyllt som Jesus. Han hade inte syndat – till skillnad från oss andra. Han smädades men teg. Han torterades men hotade aldrig sina bödlar. Och detta hans lidande blev till en obegränsad välsignelse. Det var våra synder han bar – verkligen bar dem i sin kropp – ända upp på korset, så att var och en nu kan se på bilden av den korsfäste och tänka: **Där i hans plågade kropp finns alla mina synder vilket betyder två saker:** *Genom hans sår är vi helade. Allt är försonat.* Men just därför ska vi nu leva för rättfärdigheten, med honom, och låta dödsdomen gå över vår gamla människa med all hennes själviskhet. Det är innebörden i dopet och det är vad en kristen dagligen får förverkliga. Det betyder också villighet utan att ge igen. I den djupa utläggningen om Jesu lidande som Petrus ger i sitt brev, har han genomgående använt citat och vändningar ur Jesajas 53 kapitel med dess teckning av Herrens lidande tjänare. Man kan undra över att Petrus inte i stället använder bilder och uttryck som är direkt hämtade ur passionshistorien eller ur hans egen erfarenhet. Men detta är signifikativt för urkristendomen. Skriften var Guds eget ord. Den vittnade om Kristus. Man kunde inte skildra Frälsarens väsen och verk bättre än med Skriftens ord.

Det är också med ett citat från Jesaja som bibeltexten slutar. Ni (Vi) gick alla vilse som får. Ni gjorde det säger Petrus. Han talade ju till omvända hedningar. Men så kunde han lägga till: *”Nu har ni vänt om”*. Sedan kommer en karaktäristik om Kristus som anses vara svår att översätta

eftersom densamma är dubbeltydig. Det heter att han är våra själars herde och ”episkopos,” ett ord som på svenska blivit biskop. I äldre översättningar lär det stå att Kristus är våra själars herde och biskop. Nu betyder ordet från början ”uppsyningsman” eller ”föreståndare”. I urkyrkan användes det ordet om dem som ledde en församling. Petrus tänker troligen här i första hand på Kristus som den gode herden, som är en vårdare och väktare för fåren. Samtidigt får orden sin färg av det urkristna språkbruket. I urkyrkan fanns både ”herdar” och ”föreståndare” och här får vi då en bild av Kristus som kyrkans överste herde och episkopos.

EVANGELIUM

På Bibelns tid var det vanligt att arbeta som herde vilket i dag är ett mer ovanligt yrke, i vart fall i stora delar av världen. Ändå är det inte svårt att förstå bildspråket när Jesus jämför sig själv med en herde. Vi läser vad Jesus själv säger enligt Johannes evangelium.

”Jesus sade: ’Sannerligen, jag säger er: den som inte går in i fårfällan genom grinden utan klättrar in på ett annat ställe, han är en tjuv och en rövare. Men den som går in genom grinden är fårens herde. För honom öppnar grindvakt, och fåren hör hans röst, och han ropar på sina får med deras namn och för ut dem. När han har släppt ut sina får går han före dem, och fåren följer honom därför att de känner igen hans röst. Men en främling följer de inte, utan springer ifrån honom, därför att de inte känner igen främmande röster’ Denna bild använde Jesus när han talade till dem, men de förstod inte vad han menade. Sedan sade Jesus: ’Sannerligen, jag säger er: jag är grinden (grindvakt) in till fåren. Alla som har kommit före mig är tjuvar och rövare, men fåren har inte lyssnat till dem. Jag är grinden. Den som går in genom mig skall bli räddad. Han skall gå in och han skall gå ut, och han skall finna bete. Tjuven kommer bara för att stjåla, slakta och döda. Jag har kommit för att de skall ha liv, och liv i överflöd.”’ Johannesevangeliet 10:1-10

Vi befinner oss nu i tiden under de fyrtio dagar som existerar mellan påsk och himmelsfärd. Under denna korta tid visade sig Jesus gång på gång för lärjungarna och han undervisade dem om Guds rike. Hur fortsatte den uppståndene sitt verk under dessa fyrtio dagar? De flesta

svaren på dessa frågor finns att hämta i Johannesevangeliet utformat av Johannes som är den lärjunge som bland övriga fick leva allra längst på jorden. Därför kan Johannes bättre än någon annan lära oss vad det betyder för oss att Kristus är uppstånden. Att Kristus är uppstånden betyder först och främst att han fortsätter sitt verk. Petrus säger att Kristi uppståndelse betyder att Gud har sänt ut Kristus för att han ska välsigna oss. Han är den gode herden som alltiämt söker upp det förlorade.

Bilden av den gode herden har kanske blivit mer älskad och utnyttjad än någon annan bild av Jesu liknelser. Ibland sker detta på ett mycket obiblistiskt sätt. Man föreställer sig herdelivet som en idyll med fagra, bleka, rena och kanske parfymade herdar tillsammans med mjukulliga, rena och välmående får alla skyddade från solhetta, damm och skrovliga ökenstenar. I själva verket var och är herdelivet ju det motsatta, ett hårt liv med sedan lång tid tillbaka sparsam växtlighet, med stora områden under ökenliknande terräng i närheten av Jerusalem och Betlehem. Naturen består till stora delar av ett eroderat, sprucket och magert bergland som stupar ner mot Jordandalen och bäckraviner blir så småningom formade till djupa klippdalar där bergen reser sig i branta stup på båda sidor. Om vintern kan vattnet forsa fram mellan klippblocken i dalgången och under långa tider i torka sinar bäckarna. Här, visserligen med tillgång till några mindre frodiga buskar och lite torftigt gräs, betar fåren efter det att de har tagit sig fram till någon klippphylla. Herden sitter långa tider i skuggan under en klippavsats eller står på sitt utsprång och följer fåren med ögonen. Låter han höra sitt lockrop så lystrar alla hans får. Varje herde har sitt speciella rop och fåren känner sin herdes lockrop. I dessa trakter har ständigt funnits tjuvar och rövarband. På Jesu tid fanns härutöver vilda djur. Jesus talar om vargen som kommer. David kunde berätta att han kämpat både med lejon och björn. En god herde ger sitt liv för fåren. Motsatsen till de goda herdarna är själviska legoherdar och de som bara tänker på sitt eget, inte på fårens bästa, utan på att få stjåla, härska och slakta.

Dåliga och falska herdar kan det finnas också i kyrkan. Därför får vi här i evangelietexten lyssna till det kännetecknet som gäller för en rätt herde. En rätt herde ska gå in genom den dörr (grind)

som heter Jesus Han skall vara kallad av Kristus, han ska tro på honom och hålla sig till hans ord. Den som inte tror på Kristus och inte håller sig till hans ord men ändå gör anspråk på att tillhöra de goda herdarna jämföras av Kristus med sabotörer, tjuvar och rövare, som skaffar sig egna fördelar med religionens hjälp och bara skadar människorna. Den som går in på ett annat ställe än genom dörren (grinden) som är Kristus, han är en tjuv och en rövare. Kanske kan tanken ha gått till fariseer, överstepräster och andra för vilka Kristus inte uppfattades som Messias. Bilden av Jesus som dörren (grinden) har ännu en innebörd. Den som går in till fällan genom dörren Jesus som är dörren ska bli frälst (räddad).

En rätt herde ska vara sänd av honom. Hans uppdrag ska komma från Kristus själv och han ska likt Kristus komma för att uppsöka och rädda det som var förlorat. Han ska känna sitt ansvar för fåren, älska dem, känna till dem, nämna dem vid namn, vara beredd att arbeta dag och natt för deras skull och, om så måste vara, ge sitt liv i sin tjänst. Och fåren ska följa honom. En sådan församling blir inte svältfödd, utan den "går ut och in och finner bete". Alla som lyssnar förstår inte liknelsen. Jesus förklarar den. Han talar först om dörren, sedan om herden och till slut om fåren. Utläggningen blir inte riktigt densamma i första och andra fallet. Bland judarna var det ingenting förvånande. De kunde utlägga en text på flera olika sätt, som alla ansågs legitima.

Det finns en enda väg till förlåtelse och liv, och den vägen går genom Jesus. Den som går in den vägen, kommer att finna näring. Han ska aldrig behöva hungra eller törsta. Att han går "ut och in" är nog bara ett av de smådrag som hör med till bilden utan att ha någon särskild betydelse,

alldeles som dörrvakten eller detta att herden för sina får ut ur fällan. Fällan, dit man går in, är dels kyrkan och arbetet där, dit en rätt herde ska gå in i tro på Jesus, dels själva tron och gemenskapen med Gud. Det är inte någon motsättning utan en god bild av lärjungaskapet. Genom tron blir man lärjunge och då upptas man i Guds familj och i Guds rike, som här på jorden tar gestalt i kyrkan.

Carl-Axel Axelsson, Lekmannaförbundets hedersordförande, har under många år med stort intresse genom studier, undervisning, föredrag och författarskap entusiasmerat och delgett ett stort antal intresserade upplysning och kunskap om Bibeln och inte minst om Johannes evangelium. Senaste bok knuten just till Johannesevangeliet utkom i tryck 2020 och bär rubriken GUD BLEV MÄNNISKA – en läsning av Johannesevangeliet, är just vad dess underrubrik säger - en läsning av Johannesevangeliet med alla dess 21 kapitel. Boken med hela Johannesevangeliet i tryck guidar läsaren avsnitt för avsnitt och läsaren bjuds därmed in till att parallellt läsa bibeltexten och kommentaren. Kommentaren går djupt ner i texten och väjer inte för svårigheter. Kommentaren har en mjuk, resonerande ton som gör boken lättläst. Då och då bryts den fortlöpande kommentaren av "inskott" som behandlar principiella ämnen av betydelse för textförståelsen. Även för den läsare som är bekant med Johannesevangeliet har boken mycket att ge eftersom boken är inriktad på det helhetsbudskap som evangeliet står för. För den som vill beteckna sig som illa beläst i Bibeln kan boken rekommenderas som en nyckel till det kristna evangeliet. Boken kan beställas och anskaffas genom kontakt med **Förbundsbutiken, Gert Råvik eller Berit Olsson – se särskild annons i denna tidsskrift!**

I boken **GUD BLEV MÄNNISKA** kommenterar Carl-Axel vår evangelietext i Johannesevangeliet 10:1-10 och delvis 10:11-21 enligt följande: Att Jesus väljer bilden av herden och hans får är naturligt. Varhelst han vandrade uti Judéens och Galiléens bygder såg han herdar som vallade sina färdjor. I texten möter vi några ord som förtjänar lite övervägande. Jesus talar om "fåren", "herden", "färfällan", "grinden". Och dessa ord relateras till varan på ett sätt som kan ställa frågor. Jag ser framför mig följande: På dagarna för herden sin

får till goda betesplatser. Han har uppsikt över dem, ser till att de håller samman och följer honom samt att inga vilda djur river dem. När mörkret kommer för han dem hem igen till fårfallan för natten. Fårfallorna kunde nog se lite olika ut. Marken var på många ställen stenig, och av sten byggdes många fällor. De utgjordes av en stenmur, hög och brant nog för att hålla vilda djur utanför fällan. Det antyds i vår text att tjuvar kunde klättra över muren. Vad de i så fall var ute för att stjäla har jag funderat på. Lamm? Jag tror inte att frågan är särskilt viktig.

Jesus säger att fällan har en grind. *"Den som går in genom grinden är fårens herde"*, Strax därefter säger han att han är herden, men han säger också *"Jag är grinden"*, Han är således både grinden och den som – legalt går in genom grinden.

Kanske du, när du läser ordet grind, ser framför dig en på gångjärn upphängd sak gjord av trä eller järn och inte kompakt utan möjlig att se genom. Varför man i den svenska översättningen valt ordet *"grind"* är lite gåtfullt. Om vi går till Johannes grekiska text finner vi ett ord som i första hand motsvarar vårt *"dörr"* eller mer allmänt *"öppning"*. Om man hade valt översättningen *den som inte går in i fårfallan genom öppningen utan klättrar in på annat sätt. Han är en tjuv och en rövare och jag är öppningen in till fåren*, hade man möjligtvis frammanat en lättfattligare, sannare bild av verkligheten.

Jag ser framför mig en bit mark inhägnad av en ganska hög stenmur, i vilken

det finns en öppning. När fåren är inne i fällan tar herden ansvar för att ingen obehörig kommer in genom öppningen. Han till och med sover där och fyller upp öppningen. Han *"är"* öppningen. På en punkt lyckas jag inte få klarhet i min bilduppfattning, Vem *"grindvakten"* är undrar jag. Men den frågan lämnar jag,

Innan vi går vidare och överväger Jesu tal, kan vi notera att både där vi läser *"jag är grinden"* och *"jag är den gode herden"* använder Johannes formuleringen **ego eimi** (*jag är, jag existerar*).

Något som Jesus framhåller i den inledande delen av kapitlet och i den följande dispyten med motståndarna är att det finns ett nära samband mellan herden och hans får. Herden känner fåren, och fåren känner herden. Herden har namn på vartenda får i hjorden. Och fåren känner igen herdens röst och lyssnar till den.

En annan iakttagelse kan vara att herden är oavbrutet aktiv i sin vård. Han ser till att fåren förs till gott bete under dagen, och han är deras trygghet i fällan om natten.

Jesus är *"den gode herden"*. Det ska förstås som *"idealherden"*. Israels ledare bl.a. kungarna under *"kungatiden"* (mellan mitten av 1 000-talet och mitten av 500-talet) omtalas i Gamla testamentet som herdar för folket. Och de kritiserades av en del profeter för att ha varit dåliga herdar. Det finns profetior om en god herde som slutligen ska rädda folket. Från en av de tolv s.k. mindre profeterna, profeten **Mika** hör vi **Messiasprofetian**. *"Men från dig, Betlehem i Efrata, så obetydlig bland Juda släkter, skall jag låta en härskare över Israel komma, en som leder sin härkomst från forntiden, från det länge sedan förflutna... Han skall träda fram som herde med Herrens kraft i Herrens, sin Guds, Höga namn och folket skall bo i trygghet."* Det är denna gode herdes bild som Jesus frammanar med sin liknelse.

Kommentaren till 10 kap är knuten också till 10:11-21

Gränslösheten i herdens omsorg uttrycks i att han *inte överger fåren och flyr. Han ger sitt liv för fåren*. Gång på gång erinrar Johannes i sin förkunnelse om detta;

"Så älskade Gud världen att han gav den sin ende Son" (Joh 3:16) *"Detta är*

kärleken: Inte att vi har älskat Gud utan att han har älskat oss och sänt sin Son som försoningsoffer för våra synder." (1 Joh 4:10) *"Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner"* (Joh 15:13)

Jesus säger också: *"Jag har också andra får, som inte hör till den här fällan."* Att Johannes finner det angeläget att notera detta är lätt att förstå. Hans förkunnelse riktade sig i huvudsak till människor som inte tillhörde Israels folk. Hans församlingsbor var efesier. De fanns i en annan "fälla" än fällan för Israels folk. Målet är att alla människor – tillhörande "alla fällor" ska lyssna till Jesus, den gode herdens röst och ta emot hans omsorg.

Jesu åhörare hade inte svårt att förstå anknytningen till Mikas Messiasprofetia. De insåg att Jesus såg sig som den väntade Messias. Och de hörde honom tala om Gud som sin Fader, om sig själv som Sonen. Som så många gånger förr var det dessa anspråk som fick det ledande samhällsetablissemangen att uppfatta honom som *"besatt och från sina sinnen"* och som ledde till att man ville stena honom. Och vi har hört Jesu svar i lite olika utformningar, här: *"Om jag inte gör min Faders gärningar skall ni inte tro på mig. Men om jag gör de gärningarna, så tro åtminstone på dem om ni nu inte kan tro på mig. Då skall ni fatta och förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern."*

De försökte gripa Jesus – återigen, läser vi – men han kom undan. Hans tid var inte inne.

Här tackar vi vår Herre och Carl-Axel för Carl-Axels kommentar till Johannesevangeliet 10 kap och inte minst för hela hans verk GUD BLEV MÄNNISKA – en läsning av Johannesevangeliet som vi alla bör anskaffa och ta del av!

Må fridens Gud, som i kraft av ett evigt förbunds blod har fört fårens store herde, vår Herre Jesus, upp från de döda, styrka er i allt gott, så att ni kan göra hans vilja. Må han låta det som behagar honom förverkligas i oss genom Jesus Kristus. Hans är härligheten i evigheters evighet, Amen. Hebreerbrevet 13:20-21

Anders Nordberg

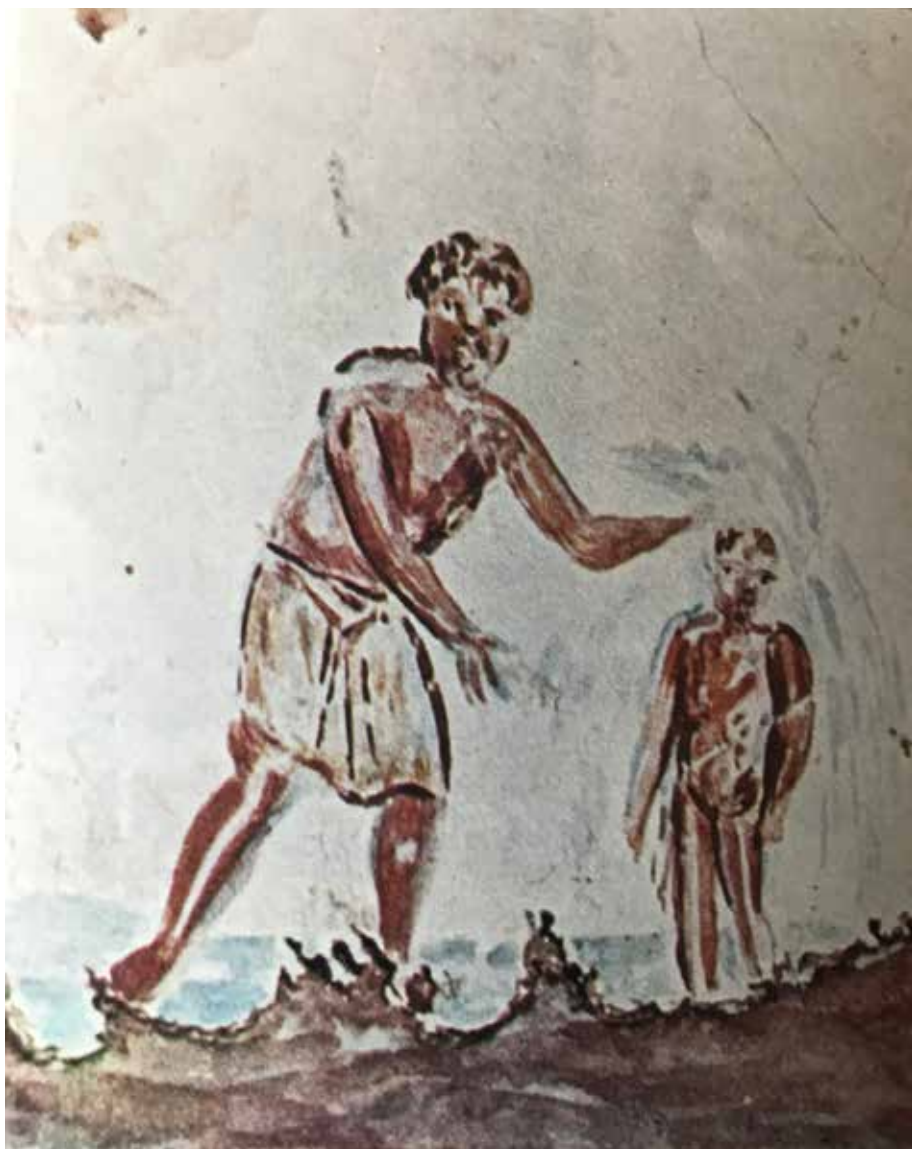
Kyrkans födelse del IV

Kyrkans födelse enligt evangelisten Lukas genom Apostlagärningarna, med Petrus och Paulus samt kyrkans identitet och tillväxt därefter – Petrus, Paulus, Gnosticism, Marcion, Irenaeus och Tertullianus, Clemens och Origenes samt nu i detta avsnitt:

**Kyrkans sammanfattning av sina trosuppfattningar -Trosbekännelser vid dop
– Undervisning före dop – Vem ledde församlingarna – Apostlarnas arvtagare
– Kyrkan i Rom tilldelar sig en specialroll**

Kyrkan sammanfattar sina trosuppfattningar

Den första tidens kristna sammanfattade ofta vad de trodde. Dessa sammandrag varierade efter de sammanhang, där de skulle användas, efter de skribenter eller kyrkor som sammanställde dem och de fel eller angrepp de ansåg sig behöva bemöta. Förutom förklaringar i samband med dop, jfr. Apostlagärningarna (Apg) 8:37 (När de färdades vägen fram, kom de till ett ställe med vatten och hovmannen sade: *'Här finns vatten. Är det något som hindrar att jag blir döpt?'*) och högtidliga uppmaningar jfr. Apg 3:6 och 2 Tim 4:1 (Men Petrus sade: *Silver och guld, har jag inte, men vad jag har, det ger jag dig. I nasarén Jesu Kristi namn stig upp – Jag besvär dig vid Gud och Kristus Jesus, som skall döma levande och döda, jag besvär dig vid hans ankomst och vid hans rike.*) har forskare funnit vissa sammanfattningar av Apostlarnas undervisning t.ex. 1 Kor 15:3-4 (Bland det första jag förde vidare till er var detta som jag själv hade tagit emot; att Kristus dog för våra synder i enlighet med skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen i enlighet med skrifterna) och även trosbekännelser i psalmformer som denna: *"Han (Kristus) som trädde fram i människogestalt, blev rättfärdigad genom Anden, sedd av änglar, förkunnad bland hedningar, trodd i världen upptagen i härligheten"* (1 Tim 3:16). Vissa formler nämner enbart Kristus t.ex. *"Jesus är Kristus"* (för en judisk miljö) eller i vidare sammanhang, *"Je-*

Del av en väggmålning i Calixtus-katakomben och är ifrån 200-talets Rom. En person som skulle döpas kallades "infants" (lat. barn) och avbildas därför som barn.

sus är Herren" (1 Kor 12:3). Förföljare krävde ofta att de kristna skulle förbanna Kristus och säga; "*Caesar är Herre*".

Andra formler innefattar också Gud, Fadern (1 Kor 8:6 och 1 Tim 2:6) medan formler som nämner Fader, Sonen och Anden används vid dop (Matt 28:19), gudstjänst (2 Kor 13:14) och sammandrag av läran (Efes. 4:4-6).

Senare författare avgav mer utförliga trosförklaringar. Fientliga eller nyfikna utomstående krävde inte sällan av de kristna svar på frågan vad de trodde på. **Aristides** (en kristen författare på 100-talet) en av de första som i skrift försvarade kristendomen uttryckte sig enligt följande: "*Vad de kristna beträffar, så hänför de sitt ursprung till Herren Jesus Kristus. Han bekänns vara den Högste Gudens Son, som genom den Helige Ande kom från himlen, och föddes av en jungfru och blev människa. I en människas dotter bodde alltså Guds Son... Denne Jesus... blev gisslad av judarna, dog och blev begravnen. De säger att han efter tre dagars stod upp ur graven och sedan uppsteg till himlen... De tror att Gud är skaparen av allting; i Honom har allt sin tillvaro, och från honom har allt kommit.*"

En liknande sammanfattning gjordes av **Justinus Martyren** (född omkring år 100 i Samarien).

En viktig sammanfattning av grundläggande kristna trosuppfattningar under senare delen av 100-talet och i början av 200-talet var trosregeln. Origenes beskriver trosregeln som "*kyrkans undervisning bevarad, oförändrad och överlämnad från apostlarna i obruten följd*". I själva verket klagade den vad vissa kyrkofäder eller kyrkor undervisade – särskilt mot kättarna men också till de nyomvända – som Bibelns centrala budskap. Trosregeln var känd under flera namn: "*tron*", "*traditionen*", "*förkunnelsen*" och "*sanningsregeln*". Den gjorde gällande att den representerade apostolisk tradition och lära, och man återopade den i diskussionerna om den kristna påskan.

Irenaeus är den förste kyrkofäder som tecknat ned en **klart identifierbar trosregel**. Dess huvudinnehåll var följande: "*denna tro på en Gud, Fader Allsmäktig, som skapat himmel och jord och hav och allt som finns i dem, och på en Jesus*

Kristus Guds son som genom profeterna kungjorde Guds frälsningsplan, hans ankomst och födelse genom en jungfru, hans lidande och uppståndelse från de döda, den älskade Jesus Kristus, vår Herres kroppsliga himmelfärd och hans framtida uppenbarelse från himmelen i Faderns härlighet för att sammanfatta allting och att på nytt kroppsligen resa upp hela människosläktet..."

Detta är klart antignostiskt. Det betonar den kroppsliga himmelfärden och aluderar till Ireneaus speciella tanke, att i Kristus sammanfattas allt Guds handlande med mänskligheten.

Andra utläggningar mot trosregeln återspeglar inte bara striden mot gnostiker och villolärare utan också det som respektive författare ansåg viktigt. Montanisten Tertullianus beskrev utförligt "*den helige Ande, Hjälparen som helgar dem som tror på Fadern, Sonen och den helige Ande.*" Den spekulative Origenes gör inte bara tillägg om själen, den fria viljan, demoner och änglar, utan hävdar också att, apostlarna lämnade mycket "*att undersökas av dem som lämpade sig för Andens högre gåvor.*"

Trosbekännelser vid dop

Trosregeln var inte någon bekännelse med fasta formuleringar. Fasta bekännelser utvecklades huvudsakligen i samband med dop och bestod ursprungligen av frågor och svar. Fastän man först ofta döpte folk bara i Jesu namn, blev det snart allmän praxis att man döpte i treenighetens namn. På **Justinianus I:s** tid (482-565) brukade de i Rom som döptes svara på frågor om deras tro på "*Gud, Fadern och universums Herre*", "*Jesus Kristus som var korsfäst under Pontius Pilatus*" och "*den helige Ande, som genom profeterna förutsade allting om Jesus*". **Hippolytos** (170-235) instruktion för ett dop i Rom i början av 200-talet är en viktig redogörelse: "*När den som skall döpas går ner i vattnet, skall den döpande lägga sin hand på honom och säga: "Tror du på Gud Fader Allsmäktig?" Den som ska döpas ska då säga: "Jag tror"*" Då ska han lägga sin hand på dennes huvud och döpa honom en gång. Och sedan skall han säga: "*Tror du på Jesus Kristus, Guds Son, som föddes genom den helige Ande av Jungfru Maria och var korsfäst under Pontius Pilatus, dog och blev begravnen och uppsteg till himmelen, sitter på Faderns högra sida och skall komma för att döma levande*

och döda?" Och när denne säger: "*Jag tror*", döps han igen. Sedan ska han säga: "*Tror du på den helige Ande, den heliga kyrkan och kroppens uppståndelse?"* Och när den som blev döpt svarat "*Jag tror*" blir han döpt för tredje gången.

Vid det här laget har andra trossatser lagts till den tredje frågan, och ibland nämns "syndernas förlåtelse". Dessutom har frågan om Kristus utökats väsentligt, kanske under inflytande av trosregeln för att avslöja och utesluta agnostiker och kättare. Fast den är i frågor- och svarform, utgör Hippolytos "gammalromerska" trosbekännelse den tidigaste motsvarigheten till den **apostoliska trosbekännelsen** – som inte har någon direkt förbindelse med apostlarna och vars exakta text daterar sig från ca år 400.

Trosbekännelser i formen "*Jag tror...*" utvecklades i mitten på 200-talet ur dopfrågorna. De användes ursprungligen vid slutet av undervisningen av de nyomvända före deras dop. Det tidigaste exemplet är den trosbekännelse som Caesarea-församlingen i Palestina hade.

Den **nicenska trosbekännelsen** invigde en ny epok. De gamla bekännelserna var avsedda för de omvända. Och den nya bekännelsen var till för biskopar. De gamla bekännelserna hade lokal användning. Den nya skulle vara universellt bindande. Den övertog från trosregeln rollen som ett kriterium på rättrohet.

Undervisning före dop

Vid den kristna församlingens födelse döptes de omvända med föga eller inget dröjsmål. Snart blev det emellertid vanligt med en viss undervisning före dopet, särskilt om de omvända inte var judar. Justinianus skrev: "*Alla som blivit övertygade och tror att det som vi undervisat är sant och som lovar att leva i enlighet med detta, undervisas att bedja och att åkalla Gud genom fasta.*"

Genom **Hippolytos** i Rom får vi åter en värdefull upplysning. Han berättar att man noggrant granskade en omvänds yrke och personliga förhållanden, och sedan vidtog en treårig undervisning (t.o.m. längre tid i Syrien) innan dopet ägde rum. En omvänd som fick lida martyrdöden ansågs erfara ett bättre "dop i blod". Mera intensiva förberedelser innefattade fasta, djävulsutdrivning och välsignelse vidtogs strax före dopet. De omvända undervisades ofta av lekmän,

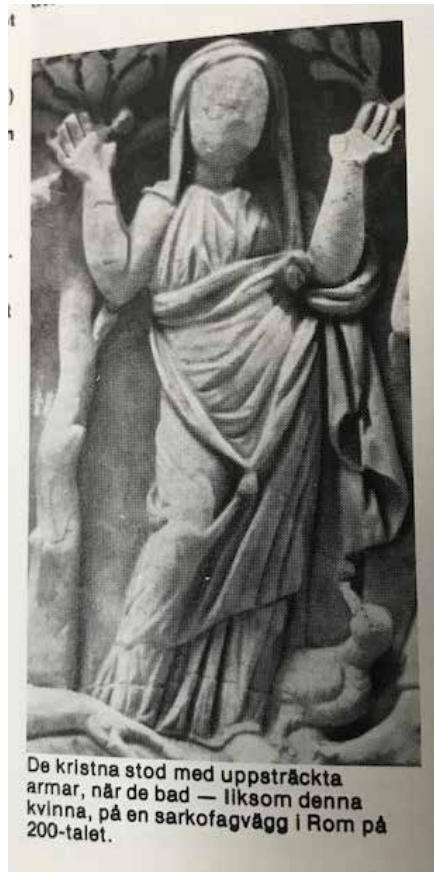
som t.ex. Justinus i Rom eller Origenes i Alexandria i självständiga kristna skolor, som även var öppna för hedniska sökare.

På 300-talet hade präster övertagit undervisningen av dopkandidater (katekumener), och biskopen hade blivit personligt ansvarig för den koncentrerade undervisningen och fostran omedelbart före dopet. Denna förberedelsestid var vanlig under fastan och från och med det andra århundradet ägde dopen i allmänhet rum under påsken. Vid det här laget innefattade dopförberedelsen det ceremoniella ”överlämnandet” av trosbekännelsen, som kandidaterna skulle bekräfta i sina svar på de givna dopfrågorna. Sedan biskopen förklarat trosbekännelsen för dem och de hade lärt den utantill, skulle de ”återlämna” den vid en senare ceremoni. På samma sätt gjorde man ofta med bönen Fader vår (Vår Fader). Dessa ceremonier följde inte skrivna formulär. Det som skedde då betraktades som dyrbara hemligheter som skulle vara dolda för den oinvidige i likhet med det som försigick vid nattvarden.

Det finns bevarade från denna tid flera märkliga serier med anföranden som hölls före och omedelbart efter dophögtiden. Det var viktigt med omsorgsfulla förberedelser till dop, därför dopet ansågs rena en människa från all hennes uselhet i det förgångna men hade inte något med hennes framtid och brister att göra. Detta förklarar varför man dröjde med dop och att man utvecklade ett system för botgöring för att kunna sona sina synder efter dopet. En systematisk undervisning av de nyomvända efter dessa linjer omhulldades särskilt under kristendomens stora expansionstid, på 200-300-talen. Allteftersom barndop blev mer vanligt, minskade denna sedvänja. Vi vet mycket litet om undervisning av barn inom den kristna gemenskapen under de första århundradena.

Vem ledde församlingarna?

Apostlarna var kyrkans första ledare, i Jerusalem assisterade av ”de äldste” och med den hjälp de sju gav (Apg 6 kap – **Stefanos, Filippus, Prochoros, Nikanor, Timon, Parmenas och Nikolaos**, den senaste en proselyt från Antiochia). Andra av Anden utrustade män trädde fram under de första decennierna: missionärer, evangelister (inkl. några av de sju), lärare och profeter. I regel var de inte officiellt utsedda men de ägnade sig

De kristna stod med uppsträckta armar, när de bad — liksom denna kvinna, på en sarkofagvägg i Rom på 200-talet.

åt en ambulerande förkunnarverksamhet, som var allmänt erkänd.

Det blev mer ont om andligt rustade ledare inom kyrkan vid det andra århundradets början. **Didache** (de tolv apostlarnas lära), visar att inom ett område hade några profetiska lärare slagit sig ned, medan andra var mer själviskt inriktade, och biskopar och diakoner hade fått ökad betydelse. De profetiska traditionerna upprätthölls emellertid inom kyrkan av män som Ignatius, Hermas, Melito och montanisterna. Det fanns ännu ”frilans”-lärare, självständiga filosofer som t.ex. Justinus, Clemens av Alexandria, Origenes och t.o.m. en Tertullianus. Vid ett tidigt stadium trädde lokala ledare fram. Församlinglivet kom att ledas av ett team eller av en grupp presbyterer (d.v.s. äldste eller fäder i tron (möjligen efter judiska eller gammaltestamentliga mönster fast det fanns intressanta motsvarigheter i Qumran)).

Andra titlar började användas; pastor eller herde, lärare, diakon eller tjänare, ledare och föreståndare. Det fanns inom fornkyrkan inte någon motsvarighet till dagens präst eller pastor. De kristna möttes i små husförsamlingar fram till åtminstone 200-talet. På Ignatius (35/50–107) tid leddes församlingarna i Mindre

Asien av ett trefaldigt prästerskap. Detta bestod av en biskop (Ignatius förbinder sin auktoritet med den ende Gudens), en samling presbyterer (efter apostlarnas förebild) och fler **diakoner** (som ”tjänade” såsom Kristus gjorde). Detta mönster blev allmänt före 200-talet fast de romerska och grekiska församlingarna inte hade en enda biskop på Ignatius tid, inte heller Alexandria förrän omkring år 180.

Antalet biskopsdömen varierade avsevärt inom områdena. Små kristna samhällen inom inom Mindre Asien och Afrika skaffade sig egna biskopar. På andra håll t.ex. i Gallien, kunde biskopen i en större stad ha tillsynen över de angränsande församlingarna, Kyrkan i Rom hade år 250 endast en biskop, 46 presbyterer eller äldste, sju diakoner och sju biträdande diakoner liksom 42 kyrkotjänare och 52 exorcister (andebesvärjare), föreläsare och dörrvaktare. Så småningom kom biskoparna att framträda som det kristna samfundets obestridda ledare. Flera faktorer bidrog till detta. För församlingarna var det ofta nödvändigt, att någon ur gruppen av presbyterer och biskopar skulle ta initiativet eller representera de andra – t.ex. vid utdelning av nattvard eller för kontakter med andra församlingar, undervisning, ansvaret för kyrkans egendom eller insamlingar. Enmansledarskapet kunde falla tillbaka på den roll som den församlingsgrundande aposteln eller missionären spelade, särskilt om han slog sig ned på någon plats en längre tid. Exempel på detta gav ju Jesu broder (?) Jakob som var en kombination av apostel, biskop, överstepräst för församlingen i Jerusalem. Samma förhåll det sig med Timoteus och Titus, som satts in i sina ämbeten av aposteln Paulus.

Apostlarnas arvtagare?

Clemens av Rom, biskop eller presbyter, död ca år 100 yrkade att de kristna i Korint skulle få behålla de arrangemang som apostlarna gjort för skötseln av församlingens affärer. Men vad de hade gjort var ju åtgärder som vilken pionjärmissionär som helst vidtar för en ny församlings ledning. Till stöd för sina idéer började gnostikerna hänvisa till en rad lärare som ledde tillbaka till apostlarna (främst nämndes Filippus, Tomas och Mattias) som de menade att Jesus hade anförtrött hemlighetsfull visdom före sin himmelsfärd. För att möta dessa tankar betonade kyrkans ledare den öppna undervisningens kontinuitet (såsom den

t.ex. preciseras i trosregeln), genom lärare (biskopar och äldste), alltifrån den tid då apostlarna grundade församlingarna.

Hegesippos (judekristen författare omkring 180) var den förste som angav dragen i denna tankegång. Han reste från Palestina till Rom vid mitten av det andra århundradet, träffade ett flertal biskopar och hörde samma undervisning från dem alla. *"I flera led och i alla städer har man troget följt vad lagen och profeterna och Herren predikade"* skrev han. Han gjorde upp biskopslängder – åtminstone för Korint och Rom. Kanske hade han fäst sig vid att kyrkan i Jerusalem försökte upprätthålla ett ärfeligt ledarskap bland dem som tillhörde "Jesu släktingar", liknande den succession (arvsföljd) som förekom bland judiska överstepräster.

Irenaeus, Tertullianus och andra i väst följde i de antignostiska spår som Hegesippos lagt ut. De ansåg att en obruten succession av biskopar tillbaka till apostlarna var en garanti för att den apostoliska läran fördes vidare. Ren och ofördärvad. Irenaeus kände sig stå den levande traditionen nära – bara Polykarpos och Johannes generationer skilde honom från Jesus. Men apostlarna hade faktiskt inte förordnat biskopar i alla församlingar och biskopslängderna var verkligen otillförlitliga.

Längre fram gav hotet från gnostikerna vika, och med tidens gång miste traditionen sitt grepp. Men **Cyprianus** kom att blåsa nytt liv i den apostoliska successionen. Nu blev biskopen det kyrkliga livets grundval och rättesnöre. Medlemskap i kyrkan blev beroende av ens samhörighet med biskopen. Apostlarna betraktades nu som de första biskoparna, och biskopar kallades apostlar. Successionen antog nu mer mekaniska drag.

Cyprianus teorier var förhärskande i väst under medeltiden, medan man i öst inte riktigt nappade på dem. För Cyprianus var det "det enda och odelade episkopatet" förkroppsligat i de provinsiella eller allafrikanska synoder, han flitigt sammankallade och ledde. I Afrika och på annat håll utgjorde provinserna i romariket grunden för uppdelning av kyrkani olika områden. Provinshuvudstaden blev i regel också kyrkligt centrum med biskopen som portalfigur.

Kyrkan i Rom tilldelar sig en specialroll

När **Irenaeus** presenterade sin successionslängd för kyrkan i Rom, beskrev han den som *"den mycket stora, mycket gamla och allmänt kända kyrkan, grundad och organiserad i Rom av de lysande och ärofyllda apostlarna Petrus och Paulus"*. Därför att kristna fanns där från alla håll utgjorde den en miniatyr eller mikrokosm av hela den kristna världen.

Irenaeus antydande yttrande antyder en del av orsakerna till att Rom tillvann sig en ledande ställning bland församlingarna. – Alla vägar leder till Rom, kejsardömet huvudstad, det gäller i hög grad de vägar utefter vilka de kristna färdades. Ett anmärkningsvärt antal framstående kristna begav sig till Rom: **Ignatius, Polykarpus, Marcion, Valentinus, Tatianus, Justinus, Hegesippos, Irenaeus, Tertullianus, Praxeas och andra monarkianer och Origenes** - liksom Petrus och Paulus hade gjort det på 60-talet. Rom var den enda församlingen i väst som fick ta emot ett brev från en apostel (och vilket brev detta var!). Lukas långa skildring av Paulus resa till Rom då flera underverk inträffade, återspeglar den vikt som lades vid hans ankomst till huvudstaden. Ingenting höjde det kristna Roms status så mycket som det faktum att två av de förstnämnda apostlarna led martyrdöden där under Nero. Rester från den senare Vid mitten av andra århundradet hade minneskyrkor rests över Paulus och Petrus i Rom, på Via Appia och på Vatikankullen. Rester från minneskyrkan på Vatikankullen har man hittat vid moderna utgrävningar. Jerusalems fall år 70 förstärkte på lång sikt den romerska församlingens ställning. Nu blev det nästan omöjligt att evangelisera de judiska bosättningarna i provinsen Parthien österut. Tyngdpunkten för den kristna kyrkan flyttade västerut, och där lämpade det sig välför Rom att spela en central roll. Brevet till kyrkan i Korint känt som 1 Clemens brev ger emellertid inte belägg för att Rom gjorde anspråk på högre auktoritet. Kristendomen i Rom under det första århundradet tycks ha varit mångskiftande. Den innefattade självständiga skolor so Justinus' skola och immigrantgrupper som de asiater som följde sitt traditionella påskfirande. Inte förrän fram på 190-talet framträdde en stark biskop – Victor, en afrikan, den förste som talade på latin. Han hotade att bannlysa de asiatiska kyrkorna för att de firade

påskan samtidigt med judarna (quartodecimanska dispyten). Under tiden hade hans självförtroende kraftigt stöttats upp genom de nya biskopslängderna och genom minneshelgedomarna över Petrus och Paulus. Hans avståndstagande från montanisterna blev allmänt känt.

Den förste biskop som gjorde anspråk på särskild auktoritet som Petrus arvtagare och med stöd av Matteus 16:18, 19 var Stefanus i en tvist med Cyprianus *"och jag säger dig att du är Petrus, 'Klippan', och på den klippan skall jag bygga min kyrka och dödsrikets portar skall aldrig få makt över den, Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket. Allt du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt du löser på jorden, skall vara löst i himlen."*

Man började nu förlora ur sikte den ställning som Paulus hade jämsides med Petrus i den första romerska kyrkan. Cyprianos betraktade varje biskops ämbete som "Petrus stol", fastän han erkände att församlingen i Rom hade en speciell betydelse eftersom den grundades så tidigt. Kyrkan i Rom hade redan avsevärda rikedomar inklusive de underjordiska begravningskamrarna (katakomberna) utanför staden och flera stora hus, vars övervåningar man ändrade om till kyrkorum (tituli). Konstantins familj berikade den genom att skänka Lateranpalatset och bygga basilikor (Under antiken användes större byggnader, kallade basilikor, som domstols- eller butikslokaler). Den första kristna basilikan byggdes på 300-talet i Rom, bl.a. de båda som restes till minne av Petrus och Paulus. På 270-talet då **kejsar Aurelianus** ombads att avgöra en tvist om kyrklig egendom i Antiokia, gav han egendomen åt *"dem som biskoparna, som tillhör den italienska och romerska läran kommer att ta skriftlig kontakt med."*

Under 300-talet utökade kyrkan i Rom och dess biskop sina anspråk på främsta platsen dels i fråga om ärebevisning - bevis (tolkningsföreträdare) knutet till, integritet, förtal, ärekränkning, förolämpning, hädelse - dels i fråga om domsrätt. Anspråken gynnades av reaktionen mot kejsarens kraftiga inblandning i den östliga kyrkans angelägenheter och därför att Rom skulle och ville hålla en konsekvent och rätt kurs genom alla stridigheterna kring lärofrågorna i öster.

Anders Nordberg

FÖRBUNDSSTYRELSE OCH ÖVRIGA FUNKTIONÄRER den 1 mars 2021

FÖRBUNDSLEDNING	Namn	Adress	Tel nr
Förbundsordf	Anders Nordberg	Nygårdsvägen 32 554 74 JÖNKÖPING	036-71 13 63 0708-95 28 28
1:e vice förbundsordf	Jan Henriksson	Norra Storgatan 9 598 71 SÖDRA VI	070-545 81 38
2:e vice förbundsordf	Gerd Holmström	Nygatan 12 A 731 30 KÖPING	0221-320 77 0705-93 20 77
Förbundskassör	Lennart Sjöstedt	Parkgatan 5 598 71 SÖDRA VI	073-082 00 01
Förbunds- sekreterare	Marie Nederman	Kopparmöllegatan 8 B 254 36 HELSINGBORG	0702-69 73 97
Hedersordf	Carl-Axel Axelsson	Strömkarlsvägen 87 167 62 BROMMA	08-26 17 02 0766-33 90 90
Förbundsredaktör	Anders Nordberg	Nygårdsvägen 32 554 74 JÖNKÖPING	036-71 13 63 0708-95 28 28
Medlemsregister	Allan Forsberg	Kimröksgatan 5 296 35 ÅHUS	044-24 05 27
Webbmaster	Johan Liw	Birkagatan 28 B 113 39 STOCKHOLM	

STIFTSFÖRBUNDSREPRESENTANTER

Uppsala stift 01	Bernt Lagelius (Ordinarie)	Sunnansjö 203 824 70 DELSBO	070-367 24 20
	Margareta Johansson (Ersättare)	Storgatan 43 824 52 HUDIKSVALL	0703-24 96 29
Linköpings stift 02	Jan Henriksson (Ordinarie)	Norra Storgatan 9 598 71 SÖDRA VI	070-545 81 38
	Britt Andersson (Ersättare)	Radhusvägen 17 598 70 STOREBRO	0492-307 50 0702-60 97 48
Skara stift 03	Bo-Göte Palmqvist (Ordinarie)	Ödenäs Monäs 292 441 95 ALINGSÅS	073-817 35 82
	Anders Åström (Ersättare)	Ödenäs Östergården 327 441 95 ALINGSÅS	0322-530 32 070-595 28 08
Strängnäs stift 04	Beryll Grandell (Ordinarie)	Rosenhällsgatan 4 633 58 ESKILSTUNA	016-51 60 73
	Lars Gunnar Karlsson (Ersättare)	Skyttegatan 5 643 33 VINGÅKER	076-24 10 928
Västerås stift 05	Bertil Hansson (Ordinarie)	Björkled 37 783 50 GUSTAFS	070-680 00 49
	Majvor Öster (Ersättare)	Hökvägen 41 731 42 KÖPING	0221-420 93 070-232 13 34
Växjö stift 06	Kerstin Göransson (Ordinarie)	Aker Mellängård 301 314 92 LÅNGARYD	0345-130 25 0709-69 39 63
	Göran Gynnerstedt (Ersättare)	Ängsdalsgatan 8 554 39 JÖNKÖPING	036-12 68 77

Lunds stift 07	Magnus Wittgren (Ordinarie)	Hyllie Kyrkväg 49 B 216 12 LIMHAMN	072-535 10 80
	Birgitta Dérand (Ersättare)	Sankt Jörgens väg 20 296 35 ÅHUS	044-24 33 28 073-222 13 14
Göteborgs stift 08	Meikel Ganebratt (Ordinarie)	Långåsvägen 31 437 93 LINDOME	031-99 24 37 0760-17 79 46
	Peter Wågsjö (Ersättare)	Törnrosvägen 2 435 31 MÖLNLYCKE	0708-96 06 98
Karlstad stift 09	Björn Larsson (Ordinarie)	Kväggen Nordändan 1 681 91 KRISTINEHAMN	072-563 30 33
	Barbro Falken (Ersättare)	Gjutaregatan 4 M 681 50 KRISTINEHAMN	070-602 86 49
Härnösands stift 10	Maria Antonic (Ordinarie)	Kniphammargatan 13 853 56 SUNDSVALL	070-378 00 55
	Priscilda Helenius (Ersättare)	Axvägen 3 A 853 50 SUNDSVALL	060-12 12 48 0730-40 83 98
Luleå Stift 11	Vakant		
Visby stift 12	Vakant		
Stockholms stift 13	Gunnel Berggren Larsson (Ordinarie)	Skärgårdsvägen 262 D 139 31 VÄRMDÖ	0702-28 31 16
	Jimmy Ullgren (Ersättare)	Nyhagsvägen 10 186 42 Vallentuna	0705-55 47 39

ÖVRIGA FUNKTIONÄRER

REVISORER Ordinarie	Lena Karin Lundgren	Frösövägen 29 B 832 44 FRÖSÖN	0706-75 18 04
	Vakant		
REVISORER Ersättare	Vakant		
	Lennart Eskilsson	Vankivavägen 13 B 281 49 HÄSLEHOLM	0433-711 87 0451-62 238
HELA MÄNNISKAN Representant	Anita Mörkenstam (Ordinarie)	Merseniusgatan 1 112 57 STOCKHOLM	0702-54 00 47
SENSUS Representant	Priscilda Helenius (Ordinarie)	Axvägen 3 A 853 50 SUNDSVALL	060-12 12 48 0730-40 83 98
	Hans Magnér (Ersättare)	Södra Åsavägen 15 370 24 NÄTTRABY	0457-350 79 0768-98 59 81
IDEELLT FORUM Representant	Magnus Wittgren (Ordinarie)	Hyllie Kyrkväg 49 B 216 12 LIMHAMN	072-535 10 80
	Gudrun Eklund (Ersättare)	Kungsgatan 9 461 31 TROLLHÄTTAN	070-289 51 08
VALBEREDNINGEN Ordförande	Kjell-Arne Green	Strömbergsgatan 1 363 57 HÖGANÄS	042-33 15 05 073-960 39 03
FÖRBUNDSBUTIKEN	Gert Råvik	Planteringsvägen 102 C 252 31 HELSINGBORG	042-29 80 87 0730-35 56 89
	Berit Olsson	Rausvägen 57 253 74 HELSINGBORG	042-29 39 33

2021 - ETT BÖNENS ÅR

Ett initiativ av arrangörer av den nationella bönesamlingen i S:ta Clara kyrka under Första söndagen i advent 2020

LÅT OSS FORTSÄTTA BE FÖR SVERIGE

"De skall tacka Herren för hans godhet, hans underbara gärningar mot människor. Han ger de törstande att dricka och mättar de hungriga med allt gott (Ps 107:8-9)

Orden i midfastosöndagens psaltartext ger oss uppmuntran när vi ropar till Gud. Vi uppmanar alla att göra söndagen den 14 mars till en bödens söndag i anslutning till gudstjänsterna i alla Sveriges kyrkor, vare sig de hålls i fysiska kyrkorum eller på webben.

Vi ber i Jesu namn

För vårt land och våra makthavare i stat, regioner och kommuner och för särskilda lokala förhållanden.

För befrielse från coronapandemin.

För alla som har drabbats och deras anhöriga, för dem som lider av ångest och oro för sjukdomen, för medarbetare och forskare inom sjukvården, för dem som mist sina jobb och fått sin ekonomi raserad under pandemin.

För befrielse från våld, kriminalitet och annan ondska.

För folkets omvändelse till Gud, för kraft och fantasi till kyrkans folk att sprida evangelium och ge hopp om en framtid.

Och detta är bara början på att låta 2021 bli ett bödens år. Vi fortsätter att be utan att förtröttnas i alla våra sammanhang, stora och små, från norr till söder, från väster till öster.

För mer stöd i bönen och gemenskapen, välkomna att kontakta

Nätverket Vägen Svenska Kyrkans Lekmannaförbund S:ta Clara kyrka

vägen.nu

lekmanikyrkan.se

clarakyrka.se

Nils Bolander

predikant, diktare och biskop

Som gymnasist började jag läsa Nils Bolanders dikter och fascinerades. Min "favorit" då var den här:

*Kristendomen var ett örnevangelium
sprunget ur den högsta klippspetsens näste
På blanka störflyktsvingar.
Men vi tuktrade dess djärva fjädrar,
rätade fackmässigt ut dess rovdjursnäbb,
och se – det blev en svart fågel,
en pratsam och tam korp.*

När jag sen själv blev präst så citerade jag rätt ofta hans dikter och när jag kom till Stockholm och S:ta Clara så blev han en inspirationsmodell för mig – i Engelbrektskyrkan fick han stockholmarnas öron och fick se den fyllas. Det kanske också skulle kunna gå för lilla mig. Under tiden i S:ta Clara skrev jag boken "Nils Bolander, diktare och predikant" (KM-förlaget 1994) och ur den vill jag nu ge några glimtar med tyngdpunkt på biskopsåret i Lunds stift 1958-1959, av någon präst i stiftet kallat "det ljusa året".

Först några biografiska data. Han var född i Västerås 1902, son till domkyrkoorganisten Carl Johan Bolander, enligt rykte ett av kung Karl XV:s oäkta barn. Valborgsmässoafton 1923, när han studerar i Uppsala, dör mamman och ger honom ett sista råd: "Nils, glöm aldrig korset". En mötesserie i Uppsala domkyrka med norske professorn Ole Hallesby för honom till djup avgörelse för Kristus. Han prästvigdes luciadagen 1925 i Väs-

terås domkyrka av biskop Einar Billing och fick sin första tjänst i Sala landsförsamling. Sen blev det licentiatstudier i Uppsala, kärlek och tyvärr skilsmässa innan han flyttade tillbaka till Västerås stift och tjänster i Borlänge (Stora Tuna) och Hedemora.

Det var i Hedemora som han började finna sin egen stil som förkunnare och diktare. Här fann han nu sin egen personliga stil – de djärva formuleringarna och de chockerande uttrycken. Språket blev modernt med kända bilder och händelser ur vardagslivet. Några skulle säga jour-

nalistiskt, några fnysa och säga ytligt, men budskapet var klart kristet. Då inspirerad främst av ungkyrkorörelsen och Nathan Söderblom i ambitionen att nå de nya moderna generationerna fyllde han Hedemora kyrka med industriarbetare, idrottsmän och författare.

Ryktet om den annorlunda folkpredikanten förde honom till Engelbrekts församling i Stockholm, där han fick sitt verkliga genombrott, förstärkt av hans många böcker och diktsamlingar och hans ofta förekommande andakter i radion. Han blev "stockholmarnas präst" och den stora Engelbrektskyrkan fylldes till sista plats. Hans tid där, först som komminister och sedan som kyrkoherde, framstår i efterhand som hans mest slagkraftiga och förmodligen personligen lyckligaste.

Med den plattformen kallades han som fjärde provpredikant till den ledigförklarade tjänsten som domprost i Lund 1950 och hans röstetal var imponerande – han fick nära 2.500 röster medan de tre uppsatta på förslag tillsammans fick något över 800. I biskopsvalet i Lunds stift på försommaren 1958 fick han med sina 262 röster en andraplats efter dåvarande domprosten Ragnar Askmark i Göteborg (273 röster) men före rektor Martin Lindström, Lundsberg, som kom på tredje plats. (175 röster) I regeringskonsejen den 30 juni utnämndes Bolander. Ecklesiastikministern Ragnar Edenman,

den i den socialdemokratiska regeringen ansvarige för biskopsutnämningen, motiverade valet av Bolander med att röstetalen var så lika och att Bolander upplevdes som en ”modern” präst som drog stora åhörarskaror. Edenman betonade också, att inget intrigspel eller några partipolitiska hänsyn styrde utnämningen. Bolander kände sig ödmjuk inför uppgiften: ”Aldrig har jag upplevt min begränsning så starkt som under dessa veckor, då min utnämning har varit aktuell”, sa han till Svenska Dagbladet. Den 1 oktober tillträdde han biskopstjänsten och det blev startpunkten för det som en präst i stiftet kallade ”det ljusa året”.

För Bolander spred fest och glädje kring sig i de första olika uppgifterna han gick in i – invigning av församlingshem i Vejbystrand och Landskrona, högmässa i radio från Vinslöv, återinvigning av orgeln i Österslöv eller kyrkor i Lövestad och Hörby. Dåvarande domkyrkokommunistern och sedermera biskopen i Växjö stift, Sven Lindegård mindes: ”Han öppnade sin mun och talade och det var fest! Det var så man upplevde honom i de skånska församlingarna”. Därför är det överraskande att från hustru Bengta höra om den ångest han kände inför biskopsvigningen i Uppsala domkyrka den 18 januari 1959. Vid aftonbönen i Samariterhemmet i Uppsala kvällen innan vigningen ska han ha valt Ps. 22: ”Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig?” En närvarande präst minns ”den egendomligt dämpade stämningen”. Under natten sade han sig ha haft en dröm med budskapet att tacka nej till att bli biskop. Då ska Bengta resolut ha läst den efterföljande psalmen, Psalm 23, om den gode herden som leder ”på rätta vägar för sitt namns skull” och då kunde Bolander se det som en Guds fingervisning att han ändå skulle biskopsvigas. Man kan ju bara tänka på vilka tidningsrubriker det skule ha blivit om Bolander vägrat komma till sin egen biskopsvigning!

Så biskopsvigning blev det och fullsatt kyrka blev det med bl.a. kungen och drottningen närvarande liksom biskopar från Danmark, Norge och Finland. Ärkebiskop Gunnar Hultgren förrättade vigningen. Väl åter i Lund utkom som praxis är hans herdabrev till stiftet. Några hade kanske väntat sig en djupare analys av det kyrkliga läget och behovet men Bolander ville ge herdabrevet en uppbygglig ton och citerade i herdabrevet några av sina dikter. Herdabrevet

mötte dock mycken kritik, närmast hån, från kända namn som författaren Gunnar Ekelöf, Dagens Nyheters chefredaktör Olof Lagercrantz och Magnus von Platen, som i samma tidning föreslog att Bolander gjorde ”klokt i att försätta sig på stilistisk svältkur”.

Bolander, till naturen ömhudad och känslig, tog kritiken hårt, kanske främst för att kritiken kom från dem som han satsat en stor del av sin dikt- och förkunnargärning på att mest nå – författarna, mediafolket, moderna sekulariserade ungdomar. Kritiken hindrade dock honom inte från att fylla vår- och sommar-månaderna 1959 med febril verksamhet, bl.a. hans första – och skulle det visa sig enda – prästvigning och hans första biskopsvisitation (i Öveds och Björka pastorat). Och folket samlades och gladdes – vid stiftsundomens sommarmöte i Ängelholm, återinvigningen av Bräkne-Hoby kyrka och predikan inför ca. 2000 scouter från Halland och Skåne på ett läger i Ivö.

En av de välbehövliga semesterdagarna i augusti var han och hustru Bengta bjudna till författaren Gabriel Jönsson på Ven. Efter middagen blev Bolander emellertid illamående och medvetlös och fick i ilfart föras till sjukhus. Han blev sjukskrivet och vistades då en tid på vilohemmet Skodsborg mellan Helsingör och Köpenhamn. Under dessa konvalescensveckor skrev han bl.a. dikten:

*När man ska till att dö
Blir allting annorlunda.
En droppe ångest i leendet
Som en södergök
I ett sommarlandskap.
De lätta orden blir så tunga
Och tystnaden så besjälad
Så full av ekon
Och outtalade önskningar.
Huvudsak blir bisak,
Och man får ett ögonmärke
Bortom alla nära och kära:
Hemlandet.*

Den 1 november var han tillbaka i tjänst och det blev invigningar igen – denna gång av orgel Helsingborgs Maria och församlingshemmet i Raus. Han medverkade i radio och rörande är det trösterbrev han skrev till skådespelaren Georg Rydeberg, som just då förlorat sin son. I sina memoarer ”Ridån går alltid ner” kallade Rydeberg Bolanders brev ”ett handslag genom mörkret”.

Första söndagen i advent, den 30 november, invigde han S:t Andreas nya kyrka i Slottsstadens församling i Malmö. Församlingens kyrkoherde, sedermera biskopen Olle Nivenius, mindes ”hur novemberdagen var kulen. Men på feststämningen var det inte att ta miste”. I det som skulle visa sig bli hans livs sista predikan sa han bl.a.: ”Kristus, livets bröd i centrum. Genom att Mästaren får lägga sina händer på alltsamman och välsigna det, ska fem kornbröd och två fiskar... räcka till över fem tusen män, och det skall bli korgar över”.

På onsdagen i följande vecka, den 2 december, tog han i biskopsgården emot de fyra som snart skulle prästvigas – Börje Ekstrand, Sven-Åke Selander, Paul Steiner och Jarl Åkerberg. Åkerberg minns att ”biskopen var på ett strålende humör. En spontant glittrande glädje spred sig omkring honom, och vi tog emot en varm, humorfylld vänlighet”. Under samtalet fick han dock plötsligt svår huvudvärk och bad prästkandidaterna förse honom med några värktabletter, som fanns på ett bord. Han hann dock inte ta dem förrän han blev medvetlös. Selander skrev i brev: ”Främst minns jag den förfärande snabba förändringen av en nästan ”uppspelt” biskop till en döende människa. Mest minns jag hur händerna förändrades från aktiva till sammanknutna, livlösa, bleka”.

Läkarna på Lunds lasarett konstaterade en ”kärnbristning inom skallrummet” och den 7 december bar ljus i biskopsgårdens alla fönster bud om att han hade insomnat. Jordfästningen ägde rum i Allhelgonakyrkan i Lund, varifrån Bolander hållit många radiopredikningar. Förre strängnäs-biskopen och professorn Gustaf Aulén förrättade jordfästningen, som i griftetalet interfolierade citat ur Bolanders rikliga diktproduktion.

Det jag idag i denna rikliga diktproduktion främst uppskattar är hans kristuskoncentration. Nästan varje predikan från honom landar i Kristus. Orden från den döende mamman följde honom livet ut: ”Vad än som sker Nils, glöm aldrig korset” och Kristustron höll till slutet. Diktsamlingen ”Kyrkstöt” från ”det ljusa året” 1958 andas denna kristuskärlek:

*Närmare, närmare korset
För varje år som går:
Där har jag funnit en fristad,
När livet larar och slår”.*

I den postumt utgivna diktsamlingen "En dag av nåd" finns den dikt, som jag idag av alla hans dikter tycker allra bäst om:
*Du store skrothandlare Jesus Krist,
 Kasserade plogjärn köpte du sist.
 För en rostig och utbränd människospis
 bjöd du genast ett skyhögt pris.*

*Du drar med din kärra jorden kring
 Och letar upp det som är ingenting.
 Skrotsaker här och skrotsaker där –
 Strax blir det fråga om affär.*

*Det är som vore du döv och blind
 För många som slörar för förlig vind.
 Du store skrothandlare Jesus Krist
 Har köpt mig dyrt i min svåra brist.*

Lunds stift fick hans sista jordiska år – det ljusa året". Lunds stift och Svenska Kyrkans Lekannaförbund i det stiftet uppmanas härmed att hålla Nils Bolanders minne levande för kommande generationer. Hans dikter kan fortfarande tala – eller Kristus kan fortfarande tala genom dem.

Carl-Erik Sahlberg

Foto Magnus Aronson

Sommarmöte 2021

på Hjo folkhögskola 2-4 juli

Tema: Kallelsen till Guds rike - att släppa sina ursäkter

Medverkande:
 Anders Sjöberg m fl

**Frågor om programmet, pris
 mm besvaras av**

Anders Åström
 Tfn: 070-595 28 08
 Mail:
 lekmaniskara@gmail.com

Att vara med på Sommarmöte på Hjo folkhögskola är gott för både kropp och själ.

Välkommen att dela gemenskapen!

Vi ser fram emot att träffa Dig!

i samarbete med

sensus

FAMILJENYTT

TILL MINNE

ELS-MARIE CARLEGRIM
1923 - 2020

Det är med sorg och saknad vi har blivit informerade om att Els-Marie Carlegrim, maka till framlidne professorn och riksordföranden i Svenska Kyrkans Lekmannaförbund Erik Carlegrim den 12 december 2020 gått ur tiden 97 år gammal.

Els-Marie var under åren 1947-2005 gift med Erik Carlegrim, Lekmannaförbundets riksordförande 1976-1984 och var själv under många, många år och till sin död en aktiv medlem såväl på lokal- som på riksplanet inom Lekmannaförbundet. Els-Maries närmaste anhöriga är barnen Ulla, Kajsa, Maria och Magnus samt barnbarn och barnbarnsbarn.

Trots sorg och saknad är Els-Maries avsked en påminnelse om många ljusa stunder fyllda med engagemang, ansvar och positivism till uppmuntran för och glädje i allas verksamhet för Kristus. Vi tackar Gud för den glädje, vishet och tillväxt som Han genom Els-Marie och Erik har förmedlat till oss alla! De fundament inom Lekmannaförbundet som såväl Els-Marie som Erik har utgjort och den trofasthet, vila och glädje i Kristus som tillhört dem båda minner oss träffsäkert om den psaltarpsalm som vi alla känner och som inryms i Els-Maries dödsannonser.

"Herren är min herde. Mig skall intet fattas. Han låter mig vila på gröna ängar, han för mig till vatten där jag finner ro..."

Psalt 23:1-2

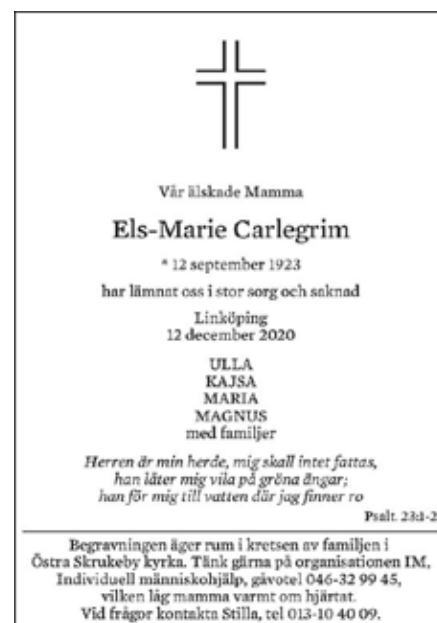

Så kan vi tro att Els-Marie nu får vila på Guds gröna ängar, med tillgång till renaste vatten, tillgång till livets källa...

Frid över Els-Marie, bevarad i ljusaste minne!

*Anders Nordberg
Förbundsordförande*

Els-Marie föddes och växte upp i kyrkbyn i Östra Skrukeby, två mil nordost om Linköping vid Roxens södra strand. Föräldrarna Tekla och Karl Andersson drev jordbruk och var engagerade inom kyrkan och även inom Missionsförbundet. Föräldragården ligger mittemot kyrkan och den dåvarande skolan. I den skolan gick också Erik, den ljushåriga pojken

från gården Torp i Östra Skrukeby. Els-Marie och Erik kom att följas åt under hela livet.

Efter realskolan i Vaggeryd i Småland utbildade sig Els-Marie till barnskötare och arbetade inom olika barnverksamheter i Linköping och Norrköping. År 1945 började hon studera på Socialpedagogiska seminariet i Stockholm - hon ville bli förskollärare! I Stockholm fanns då också Erik som studerade till lantmätare vid Tekniska Högskolan.

Els-Maries examensarbete handlade om barn och musik, just det intresset behöll hon genom åren. Els-Marie kom att ägna sig åt och arbeta med barn i hela sitt yrkesverksamma liv. Musik och sång var

alltid närvarande i hennes kontakter med barn. Hon tyckte om att ha barn omkring sig och barnen tydde sig till henne.

Els-Marie och Erik gifte sig i Skrukeby kyrka 1947 och bosatte sig i Nyköping. Efter några år började Erik arbeta på Lantmäteriverket i Stockholm. Familjen, som då också bestod av två små döttrar, flyttade till Vallentuna norr om Stockholm. Els-Marie engagerade sig i barnomsorgen. Till en början som lekskolefröken och sedan, efter att ha anlitats som expert i samband med uppbyggnad av ortens första daghem, som daghemsföreståndare. Vi den tiden hade familjen utökats med tvillingar, en dotter och en son.

Utöver familjen och förvärvsarbetet var Els-Marie djupt engagerad i föreningsliv och inom Svenska kyrkan. Hon var en flitig alt-sångare i kyrkokören. Hon var kyrkvård under många år samt, tillsammans med dess ordförande Erik, engagerad i Kyrkobrodrakåren i Vallentuna. Els-Marie stöttade Erik i hans arbete i Svenska kyrkans lekmanaförbund och deltog själv ofta i förbundets sammankomster.

Efter pensioneringen flyttade Els-Marie och Erik tillbaka till hembygden där de bodde i Els-Maries barndomshem under sommarmånaderna och engagerade sig i livet i Östra Skrukeby. Vinterbostaden fanns i centrala Linköping, där de umgicks med tidigare och nyfunna vänner. Els-Marie var kyrkvård och medlem i domkyrkans diakonikrets, deltog i bibelgrupper och sjöng i kyrkokör. Els-Marie valdes till hedersmedlem i Linköpings Domkyrkokår (Lekmannakår).

Els-Maries och Eriks hem, oavsett var det var beläget, präglades av gästfrihet, värme och gemenskap. Tillsammans var Els-Marie och Erik en samlade kraft, de hade samma värderingar och var ett utomordentligt team i många olika sammanhang.

Efter Eriks död 2005 fortsatte Els-Marie sitt sociala och kyrkliga engagemang. Omsorgen om familj och vänner var fortsatt mycket viktig för Els-Marie. Hon såg många av sina vänner åldras och engagerade sig i deras välbefinnande. Många var hennes besök på stadens äldreboenden dit hon kom för en pratstund och med en blomma. Omsorgen om sina medmänniskor kom också till uttryck under den tid Els-Marie bodde på äldreboendet Kvarnbacken, ett vänligt, uppskattande ord till personalen och till sina grannar och ibland en blomma - ofta från trädgården i Skrukeby. Ord som vi syskon tycker kännetecknar Els-Marie: Omtänksam, outtröttlig, omsorgsfull, vänlig, bestämd, pålitlig, pliktrogen, engagerad, förstående, stöttande, kunnig, trofast, barnkär.

Ulla Carlegrim Pousette

RIKSÅRSMÖTE (RIKSKONVENT) 2022

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund fyller 104 år 2022 och har för avsikt att under sommaren 2022 fira sin trofasta gemenskap i Kristus på Åh stiftsgård i Göteborgs stift
"Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor; jag skall skänka er vila" (Matt 11:28)

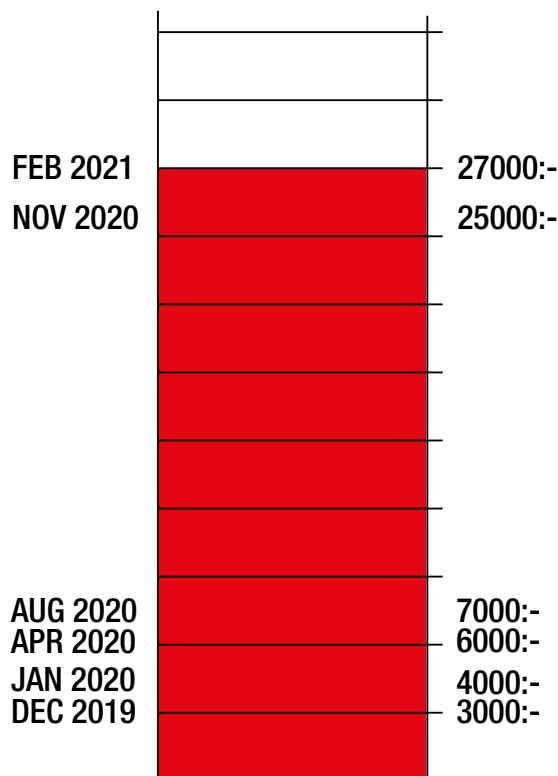
För att finansiera Lekmannaförbundets samling på Åh stiftsgård under sommaren 2022 med kostnader för lokaler, föredragshållare, musiker, transporter m.m. behöver förbundet ekonomiskt stöd/hjälp. Lekmannaförbundet vädjar om en penninggåva, oaktat gåvans storlek liten eller stor - till glädje för förbundets sammankomst och verksamhet. Gåvan tas tacksamt emot genom insättning på Lekmannaförbundets bankgiro **5591-3321**.

Anteckna **"Sommarmöte 2022"** i det utrymme som finns för meddelande till mottagaren. Upplysning om kostnader och inkomster knutna till sommarmötet (Riksårsmötet) kommer att lämnas senare. Lekmannaförbundet gläds åt och uppmuntrar alla till engagemang och ansvarstagande för att på frivillig och ideell grund tjäna vår Svenska kyrka och därmed Kristus inom alla kyrkans fyra verksamhetsområden: gudstjänstliv, diakoni, undervisning och mission. Härutöver vill Lekmannaförbundet främja kristen gemenskap och fördjupning av kunskapen om kristen tro och kyrkans liv (tradition) samt uppmuntra till och faktiskt skapa opinion för kristna värderingar i samhället. Gud, låt Lekmannaförbundets Riksårsmöte 2022 och hela förbundets verksamhet genom dessa gåvor bli till välsignelse och glädje för Ditt rike!

Gud med oss.

I frid och tacksamhet över ditt bidrag!

Anders Nordberg

RIKSMÖTE MITT Bönens År 2021

Boka in!

Inspirationssamling i Sigtuna den 23-24 oktober 2021
för alla medlemmar och övriga intresserade.

TEMA: Tillsammans i världen

Återkommer närmare med program, tider och deltagaravgift
i nästkommande upplaga av Lekman I Kyrkan nr 2 - 2021

Välkomna!

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund
Stiftsförbundsordförande Bernt Lagelius, Sunnansjö 203, 824 70 DELSBO, tel. 070-367 24 20

Ge inte upp! Starta en bönegrupp!

I förra numret av Lekman i kyrkan berättade jag om en bönegrupp i vår lekmanakår som träffas varje vecka i ett telefonmöte. Erfarenheterna av dessa bönemöten är väldigt positiva och därför återkommer jag till denna möjlighet att hålla kontakt och be med varandra.

Nu har nya bönegrupper bildats på olika håll och telefonmötena blir fler och fler. Efter ett sådant möte utbrast en deltagare "Det är märkligt – jag känner inte er alla, men ändå känns det som om vi har suttit och bätt tillsammans som en liten bönegrupp".

Här följer några ytterligare kommentarer från några olika deltagare i dessa bönemöten:

- Jag upplever att den Helige Ande blir levande i mötet.
- Det är en fin gemenskap.
- Bönemötet ger kraft.
- Man måste inte säga något – det går att vara tyst och bara lyssna.
- Vi blir uppbyggda på vår allra heligaste tro under bön i helig ande. Jud 1:20
- Bönemötet ger hopp – församlingen kommer att överleva trots restriktioner i samhället.
- Det är som att gå in i sin bönekammare och dela bönens gemenskap med troende syskon.

Det krävs ingen speciell utrustning för dessa telefonmöten. En helt vanlig (gamaldags) knapptelefon fungerar utmärkt

och naturligtvis går det bra med en mobiltelefon också. Det behövs ingen krånglig registrering och det är helt kostnadsfritt.

Strukturen på dessa sammankomster i form av telefonmöte är som följer:

1. Välkommen

Vi börjar mötet med att hälsa varandra välkomna. Ansvarig för mötet noterar vilka som är närvarande i telefonmötet.

2. Läsning ur Bibeln

Vi ber under ledning av någon närvarande Dagens bön för kommande söndag (eget val bland två böner eller båda) - se evangelieboken/psalmboken för kommande söndag.

Därefter läser vi söndagens bibeltexter:

- Den Gammlatestamentliga läsningen (GT)
- Episteltexten
- Evangelietexten

Det är en fördel att på förhand bestämma vem som skall läsa respektive text samt be Dagens bön för kommande söndag.

Därefter är ordet fritt att dela något som känns angeläget att tala om med anknytning till en eller flera texter. Det kan vara en tanke, reflektion eller någon fråga som väckts. Ibland läser vi en kort betraktelse.

3. Bönestund

Efter bibelläsningen övergår mötet i en liten bönestund.

3.1 Vi börjar med att be för var och en i tystnad. Mötesledaren nämner ett namn högt och sedan ber vi i tystnad för den personen omkring en halv minut. Sedan efter det att vi har bätt för var och en som är närvarande i mötet fortsätter vi och ber för dem som kallats men som inte är närvarande.

3.2 Därefter följer, om man så önskar, fri bön där den som önskar får be högt. Man kan också dela en psalm eller en skriven bön.

3.3 Vi avslutar bönen med Fader Vår och Herrens Välsignelse. Man kan med fördel låta någon frivillig leda den gemensamma avslutande bönen för att undvika att alla ber med varsin rytme i telefonen.

Erfarenheten från dessa möten är mycket god och konceptet är lätt att tillämpa. Vi har upptäckt att det är enkel form av gemenskap som bär oss genom denna svåra tid i väntan på att vi kan mötas fysiskt igen.

Jag hoppas att du har blivit inspirerad av detta och vill göra på liknande sätt i din egen kår. Har du frågor får du gärna kontakta mig på epost: astrom.anders@gmail.com eller telefon 070-595 28 08. Hör av dig om du behöver hjälp med att komma igång.

Anders Åström

Foto: Stiftelsen Brödet/L. Åkerlund

STIFTELSEN BRÖDET

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Hjälp oss förbättra romernas situation i Rumänien genom att barnen får skolutbildning. Vi driver bl.a. två framgångsrika skolprojekt i landet.

Tack för Din gåva!

PG 900420-1
BG 900-4201
Swish 1239004201

www.stiftelsenbrodet.se
org.nr 802401-2844

Foto: Nuti Hornen

Johan Olof Wallin

1779 – 1839

Skapare av 1819 års psalmbok, psalmförfattare, skald, diktare, domprost, pastor primarius, akademiledamot och ärkebiskop

Del I

Om Johan Olof Wallin har sagts att det var mannen med den välvande blicken, den djupa orgelstämman och mannen som ur armodets djup bekläddes med Svenska kyrkans högsta värdighet nästan endast för att bära denna värdighet såsom dödsdräkt, ack så betydelsefull i vårt fosterlands kyrkliga hävder.

Johan Olof Wallin har skapat det förnämsta andliga skaldeverk, som den protestantiska kristenheten äger och likväl har mot hans åsikter och hans verksamhet skarpa omdömen uppstått och varit gällande.

Barndom och studieår

Johan Olof Wallin föddes den 15 oktober 1779 i Yttre Skomsarby i Stora Tuna socken i Dalarna och han avled knappt 60 år gammal den 30 juni 1839 vid ett tillfälligt besök i Uppsala dit han ännu inte hunnit flytta som ärkebiskop. Johan Olofs far var fältväbel (närmast biträde till en kompanichef vid Dalaregementet med uppgift att se till den inre ordningen och expeditioner), sedermera kapten Johan Abraham Wallin gift med modern Beata Charlotta Harkman. I det barnrika hemmet saknades överflöd och Johan Olof fick flera gånger avbryta sina förhävanden, studier, uppdrag etc. på grund av hans egen och hemmets ansträngda ekonomi. Han studerade vid Falu trivialskola följt av studier vid Västerås gym-

nasium, i sin tur följt av studier vid Uppsala Universitet.

Trivialskolor fanns i Sverige från 1600-talet till 1905 då denna skolform

ersattes av realskolor. Det var alltså en skolform som bedrevs bland vissa "lägre" lärdoms- och latinskolor och vilka erbjöd primärutbildning för ungdomar i **trivium** d.v.s. i ämnena grammatik,

retorik och dialektik (logik). Före trivialskolorna fanns i svenska städer minst tre olika motsvarande skolformer, skolor knutna till klostren, till domkyrkorna eller privata skolor. Genom 1693 års och 1724 års förordningar för skolväsendet fick trivialskolor i stiftsstäderna namnet katedralskolor även om många behöll namnet trivialskola. År 1649 inrättades gymnasier och en skillnad gjordes mellan fullständiga trivialskolor och halva trivialskolor. Från de trivialskolor i stiftsstäderna som getts namnet katedralskolor kunde direkt övergång till universitetsstudier ske utan att man behövde studera vid gymnasium. Även om skolformerna inte försvann så försvann officiellt 1807 helt benämningarna trivialskola och katedralskola med den nya skolordningen. I samband därmed förlängdes utbildningen vid katedralskolorna.

Utbildningsanstalter under universitetsnivå kom att kallas elementarläroverk och delades in i gymnasier, högre lärdomsskolor och lägre lärdomsskolor samt i lärdomsskolor och lägre apologetiskolor. De skolor som uppfyllde kraven för direkt övergång till universitet t.ex. katedral skolorna i stiftsstäderna kallades fortsättningsvis läroverk. De kvarvarande trivialskolorna kom att kallas för lägre lärdomsskolor. Många skolor fortsatte att använda benämningen trivialskola, även om alltfler efterhand omvandlades just till läroverk.

Falun - Trivialskola

Johan Olof sändes redan som åttaåring år 1787 till trivialskolan i Falun. Där öppnades porten till den stora eller lärda världen för första gången på glänt. Ferierna var dock långa och skolgången betydde inte att banden till hemorten bröts. I tankarna vände han hela tiden tillbaka på den vackra och älskade hembygden. Hembygden var en nejd präglad av gammaldags kyrksamhet. Enhetskyrkan, ledd av fromma och nitiska lärare, var för Johan Olof från tidiga barnaår en upplevd och självklar verklighet. Den starka bundenhet av det inarbetade, av de bibliska texternas traditionella språkform som kom att utmärka Johan Olof hade samband med barndomens starka söndagsupplevelser i den väldiga och ljusa Dalakatedralen, samband med gudstjänsterna i Stora Tuna kyrka. Den första introduktionen i trons värld fick Johan Olof med all sannolikhet av sin mor. I sitt år 1805 prisbelönta skaldestycke *"Uppfostra-*

ren" hyllar Johan Olof, 26 år gammal, sin mor, som vill göra allt för sina små: *"Du sluter dem i famn, du rörda mor! Och lär att sucka till den Gud, som haver barnen kär."*

Livet ut talade Johan Olof med tillgivenhet och ömhet om sitt föräldrahem. Hans första tryckta dikt utformad vid 15 års ålder, var införd i Fahlus Weckoblad den 11 januari 1794 under rubriken – *"Till mina hulda föräldrar"*: *Fast edra lovord ej i kalla marmorn ristas, de dock till sista stund uti mitt hjärta vistas.*

Johan Olofs barndom var präglad av en varm och trygg religiositet. Tio Guds bud var självklara och på sätt och vis förblev Johan Olof en moralist livet ut. I stället för ortodoxiens ständiga tal om skuld och straff möttes han tidigt av ett skuldfritt hopp till Gud, det skapades Fader. Han delade Carl von Linnés syn på Skaparen och hans verk. *'Fåglar i högkor sjunga, liljor med ödmjuk tunga - viska: Herren är god'.*

Även om skolåren i Falun avbröts av långa ferier som Johan Olof tillbringade i hemmet och i hembygden, ofta som handledare för yngre pojkar, varade skolåren i Falun från 1787 till 1795. Under denna tid då bl.a. franska revolutionen med stormning av Bastiljen i Paris ägde rum (5 maj 1789) påbörjade Johan Olof sina latinstudier förevigade i en mycket senare eller 1837 skriven dryckesvisa: *"Hic, Haec, Hoc – Jag i Falu skola gått."*

Latinet blev snart Johan Olofs älsklingsämne. Han tilldrog sig från början uppmärksamhet som en av klassens bästa och mest ambitiösa elever. Genom en klasskamrat, den senare brukspatronen Henric Gahn, blev han hemmastadd i dennes farbrors gästfria hem och sonen Johan Henric Gahn i detta hem blev Johan Olofs bästa vän. Farbrodern, vännens far, bergmästare Johan Gottlieb Gahn, var något av en allvetare och åtnjöt stort anseende. Han var upplysningsman och Johan Olof kunde då och då nu höra honom läsa högt ur skrifter av Kjellgren, Franzén, fru Lenngren, Leopold, Voltaire och Molière m.fl. Johan Olof lyssnade och tog intryck. Studier av de latinska skalderna och den växande bekantskapen med de litterära storheter från samtiden som han nu blev mer och mer förtrogen med, medförde att Johan Olofs tidigt märkbara poetiska ådra sprudlade allt

ymnigare. Trots kännedom om viss klenhet under de första åren i Falun kunde Johan Olof utan svårighet fullfölja sina studier vid trivialskolan där.

Västerås gymnasium

I början av år 1795 var tiden inne för Johan Olof att lämna trivialskolan. De resultat som Johan Olof hade nått pekade helt klart på en fortsättning vid gymnasiet i Västerås. Av ekonomiska skäl måste Johan Olof dock under det närmaste året stanna hemma. Under denna tid stärkte han sin ekonomi genom att som tidigare nämnts undervisa yngre pojkar i hembygden. När han efter något år inställt sig i Västerås fick han omedelbart flytta upp i den andra klassen. Andan vid gymnasiet i Västerås var dock inte den bästa. Trots detta visade sig Johan Olof och en kamrat från Falun, Carl Jakob Dahl, vara mönsterelever och dessa båda fick motta åtskilliga stipendier.

Lektor Anders Henrik Stenberg

Pojkarna hade lyckan att som lärare i latin få den både som pedagog och människa utomordentlige lektor Anders Henrik Stenberg, känd för sina översättningar av Horatius (egentligen Quintus Horatius Flacus, född 8 december 65 f.Kr. i Venusia, död 27 november 8 f. Kr – en romersk poet som myntade namnet *Carpe Diem – fånga dagen*). I Stenbergs undervisning ingick att eleverna skulle öva sig i att översätta latinska skalders, något som på det allra högsta intresserade Johan Olof. Stenberg mindes Johan Olof livet ut som sin bästa elev. Det hade också stor betydelse att Stenberg dessutom frivilligt undervisade Johan Olof i tyska och engelska. Som ett exempel på Johan Olofs talang och förmåga kan nämnas att han vid en högtid i slutet av gymnasietiden deltog i gymnasietens firande av Gustav IV Adolfs bröllop (1797) och fick då som "yngling av utmärkt hopp" vid 18 års ålder förtroende att hålla ett versifierat tal på svenska.

Brukspatron Johan Hedblad – Stadra bruk i Norbergs församling

Under år 1798 fick Johan Olof anställning som informator hos en brukspatron Johan Hedblad på Stadra bruk i Norbergs församling. Där undervisade han de två äldsta barnen, en dotter och en son. Under sitt sista år vid gymnasiet i Västerås 1799 förmedlade Johan Olof sina för alla kända och uppenbara poetiska gåvor genom ett anförande om skaldekonsten på latin.

Uppsala Universitet

Med ett till akademien i Uppsala ställt enastående vackert och högsta avgångsbetyg lämnade Johan Olof gymnasiet i Västerås 1799.

I Uppsala kom Johan Olof i första hand att ägna sig åt studier i latin men också studier "på bredden" t.ex. etik, filosofi, naturrätt, dans, fäktning etc. Till Uppsala medföljde Hedbergs son till en början då och då. Med tillfälliga avbrott i Uppsala kom Johan Olof att stanna hos familjen Hedberg i Norberg till 1802. Genom vistelsen på Stadra i Norbergs församling fick Johan Olof utan tvekan en viss polityr och världsvana. Hans självkänsla växte och vid sidan om sina informatorsplikter fick han åtskillig tid över för studier och läsning. Han skrev många uppskattade, ofta skämtsamma tillfällighetsverser vid olika bemärkelsedagar. Det första brevet till Johan Henric Gahn, hans bästa vän under skoltiden i Falun, innehöll en romantisk skildring av hans tillvaro i naturens sköte, tätt intill en porlande källa – "sträckt på dess blomsterrika strand, med lugn i själen – Horace i hand jag mig i paradiset tänker – där ingen orms och kvinnas ränker min sällhet vågat störa än."

I brevet finns en bekännelse till det tidstypiska ideal, som karaktäriserade den unge Johan Olof och vid vilka han i princip höll fast livet igenom, stoicismens oberördhet (stoikerna såg dygden som sin ledstjärna - Zenon från Kition - med efterföljare som Diogenes, Cicero, Marcus Aurelius etc.) inför livets svårigheter och den tacksamma glädjen över tillvarons lyckomöjligheter. Hur lyckomoralen och plikten skulle förenas var ett

problem som han många gånger skulle få anledning att grubbla över. Redan nu vid den första banan i Johan Olofs liv skymtade hans otillfredsställelse med nuet och den längtan efter vännen som i sin mest sublimerade form ska möta i psalmen "Var är den vän som överallt jag söker" (SvPs 305).

Johan Olof visade tidigt också viss fallenhet för ett burleskt skämtsinne vilket man gissar var ett från fadern, den talföre och skroderande underofficeren, ärvt drag. Detta drag odlade han livet ut om än i mer trängre kretsar och bland förtrogna och likasinnade vänner. Naturligtvis förälskade han sig i husets unga dotter och kallade henne för **Silvie**. När kamraten Johan Henric Gahn hade gjort ett pitscher (sigill) åt honom bad Johan Olof honom att också göra ett till "en vacker flicka" med initialerna J C E H (Johanna Christina Eleonora Hedblad) som skulle få detsamma som julkapp. Efter ankomsten till Uppsala sände Johan Henric Gahn honom ett stort "akademiskt" sigill som gav mottagaren anledning att avsända ett uppsluppet tackbrev, med en maning till de sömntryckna muserna att uppstämman en lovsång till den store stickarens ära, detta med en Bellmans ton som gärna användes kring de akademiska bålarna. Det omtalade sigillet var tillverkat av silver och Johan Olof skrev genast och frågade vad han var skyldig.

Västmanlands-Dala Nation

När Johan Olof i oktober månad 1799 för första gången kom till Uppsala från Västerås skrevs han tillsammans med sin unge elev vars studier Johan Olof skulle leda, in vid Västmanlands-Dala nation. Det första året i Uppsala var spännande nog. Det var 'juntans' och den s.k. musikprocessens år, då radikala studenter demonstrerade för Bonaparte (Napoleon) och mot kungahuset, Ingenting var Johan Olof mer främmande än att aktivt delta i uppträderna mot kungahuset. (ätten Holstein-Gottorp, Gustav IV Adolf, kung 1796-1809). Sommaren 1801 fick Johan Olof några dikter, av vilka ett par var skrivna för Charlotta Hedblad, införda i Carlstads Tidningar. Stadra, hemvist för Charlotta, låg alldeles intill gränsen mot Värmland. Esaias Tegnér i Lund fick en rapport om dikterna från sin bror Elov vilken berättade "det sista skräpet som varit i blackan, skall en student Wallin, Västmanlänning, och vistande uppe i Karlskoga ha skrivit".

Daniel Boethius, professor i praktisk filosofi

Efter avlagd kandidatexamen (filosofie kandidat) i Uppsala – med 14 ämnen – inriktade han sig helt på sin magisterdisputation, vilken (filosofie magister) gick av stapeln den 27 april 1803. Preses var landsmannen och professorn i praktisk filosofi Daniel Boethius, den kantska (Immanuel Kant) filosofins vägröjare i vårt land vilken kom att påverka en rad svenska elever, Benjamin Höijer, E G Geijer och J O Wallin. Våren 1802 återsåg Johan Olof sina föräldrar vid ett besök i Stora Tuna. Under besöket bjöds han in till en bal på prostgården, som gav anledning till en dikt med en hyllning till hembygden.

"O! Du min fosterbygd! Bland Dalarne den Dalen som såg min barndom lekan- de., Och fast jag från dig flytt, din famn dock öppnade så kärleksfullt mot mig! Dig bör jag hjärtat ge!"

Bland balens unga damer befann sig häradshövdingdottern Eva Dufva. Johan Olof hade känt henne sedan barndomen och råkade henne också följande år.

Eva Dufva

Bland balens unga damer befann sig häradshövdingdottern Eva Dufva. Johan Olof hade känt Eva sedan barndomen och råkade henne också följande år 1803 då han besökte hemmet och fick det hedersamma uppdraget att predika i långfredagens högmässa. Mycket tyder på att Johan Olof blev djupt förälskad i den glada och harmoniska Eva och att hans utveckling och diktning under de närmaste åren präglades av dessa känslor. Eva gifte sig emellertid med en annan, en kapten mechanicus Olof Forsgren som i sina memoarer berättade om ett besök hos Johan Olof som förklarade "att jag hade tagit bort Eva Dufva" från honom. Detta hade Johan Olof yttrat till Olof Forsgren många gånger även efter det att han hade blivit biskop. Att Johan Olofs besvikelse en gång var mycket stor framgår av ett poem med rubriken "Den olycklige" första gången tryckt 1805, Poemet skildrar hur seglaren över livets hav landade på sällhetens ö men bedrogs på allt:

"Mig hälsade tärnor med trollande sång, mig fläktade blommornas anda och svallet var saktat, och himmelen ren, jag kom så förtroligt... O, ve dig Sirén. Du flydde min famn och jag lämnas allen min gråt att med böljorna blanda."

Johan Olof Wallin 1779 - 1839. Staty utanför kyrkoherdebostaden i Solna.

Prosten Pehr Jakob Isander i Onsala

Det är troligt att det var Eva Dufvas hastigt ingångna förlovning, som gav anledning till detta bittra utbrott. Redan före sin disputation 1803 hade Johan Olof bytt ut sin anställning på Stadra mot en motsvarande anställning hos prosten Pehr Jakob Isander i Odensala utanför Uppsala. Här låg undervisningen på ett högre stadium. Det gällde för Johan Olof att bibringa en av sönerna, som redan var student i Uppsala, bättre kunskaper i latin. I prostgården rådde en vänlig och patriarkalisk stämning, i vilken Johan Olof fann sig mycket väl. Även i denna nya omgivning fortsatte Johan Olof att

strö tillfällighetsdikter omkring sig, och juldagen 1802 predikade han i Odensala kyrka. Den 23-årige studenten började vid denna tid att bli mer och mer känd också utanför de trängre kretsar där han hittills strängt sin lyra. En sorgedikt inför i Upsala tidning kort efter en väns jordfästning fäste många blickar på honom. Under hösten 1803, sedan disputationen var avklarad lämnade Johan Olof till Svenska akademien in fyra översättningar (snarare parafraser), efter Horatius oden. Det var en genre som han odlat sedan skolåren från Stamberg och som han skulle fortsätta med även under följande år. De översatta oderna behand-

lade ämnen som döden, förgängelsen, livets korthet och – förnöjsamheten. Liksom Stamberg förbigick han Horatius mer lättfärdiga dikter. Någon talade om det nästan "prästeliga allvar" som präglade hans Horatiustolkningar. Den inlämnade tävlingsskriften väckte i hög grad akademiens gillande och Johan Olof tilldelades ett hedersaccessit dvs. andra priset. Johan Olof fick meddelandet om priset från akademien då han vistades i Onsala genom den häpne och överförtjuste Isander som i sin glädje omfamnade Johan Olof. Johan Olof har senare betygat att inte någon av hans många följande utmärkelser skänkt honom en sådan glädje som denna. På akademiens högtidsdag den 20 december 1803 mottog Johan Olof personligen priset och fick då lyssna till hur ingen mindre än riksmarskalken och skalden Johan Gabriel Oxenstierna läste upp hans prisskrift. Direktören för dagen hälsade Johan Olof som "ett uppgående snille" och gjorde jämförelser med Johan Henric Kjellgren. Informatorn från Onsala kände sig troligen något omtumlad då han följande dagar gjorde sin uppvaktning hos 'Hans Poetiska Majestät' den store smakdomaren Carl Gustaf Leopold, och akademiens ständige sekreterare Nils von Rosenstein. Leopold ville se mer av Johan Olofs författarskap. Under sitt Stockholmsbesök råkade Johan Olof en av sina vänner från Västeråstiden, Michael Choraëus och fick höra att denne skulle lämna sin tjänst som adjunkt vid Karlbergs krigsakademi. Johan Olof efterhörde då genom ett brev till Rosenstein möjligheten att få efterträda vännen i denna befattning.

Friherre Carl Didric Hamilton på Boo i Närke

Det var troligen genom Rosensteins förmedling som Johan Olof nu erbjöds en ytterst hedrande anställning hos överstekammarjunkaren friherre Carl Didric Hamilton på Boo i Närke. I glädje och tacksamhet skrev Johan Olof att tjänsten gav honom rätt att resa till vilken akademi han ville efter någon tids hemmavaro. I september 1804 mottog Johan Olof det första livstecknet från Boo. Johan Olof uttalade om sin blivande principal att han var en alltför hygglig och tänkande herre och att Boo var ett agreabelt (behagligt, njutbart) ställe. På Boo fanns ett skönt bibliotek som Johan Olof ålades att sköta och som Johan Olof kunde använda vid förberedelserna för en disputation om Horatius.

Från hösten 1804 tillbragte Johan Olof vintrarna i Stockholm tillsammans med familjen Hamilton. Undervisning av de tre barnen födda 1797, 1799 och 1802 bör ha legat på en mycket elementär nivå vilket bidrog till att Johan Olof fick en hel del tid över både för sin dikt och för umgänge med en krets Stockholms-poeter.

Stockholmsvännerna – Wallmark. Lehnberg m.fl.

I detta sällskap fanns bl.a. biblioteksman-nen Peder Adam Wallmark som både nu och längre fram kom att stå Johan Olof nära. Det var nu han lärde känna den dåvarande kyrkoherden i Jakobs och Johannes församlingar, Magnus Lehnberg och hans fascinerande predikokonst. Johan Olof besjög Lehnberg i en minnesdikt 1809:

"Du himmelens profet! Mitt hjärtas offer tag för varje gång du väckt min ande till besinning, där plikten tydd av dig, blev levernets behag, försakelsen triumf och vanskligheten vinning."

Linköpingsbladet

Johan Olof lyssnade, såg och lärde. Johan Olof strödde dikter omkring sig och år 1805 utgjorde i viss mening en kulmen i hans produktivitet. Han fick avsättning för ett flertal dikter i Linköpings Bladet en tidning som tidigare inte beaktat förbudet att publicera utländska nyheter och som nu med sådant beaktande hade utrymme för nya skribenter. Johan Olof ryckte in som fournissör (leverantör) av litterära bidrag. Livet ut var Johan Olof generös när människor i olika situationer vädjade om hans poetiska medverkan vid det ena eller det andra tillfället. Detta medförde självfallet att kvaliteten på dessa alster blev ganska växlande. Av Johan Olofs alla dikter publicerade i Linköpings Bladet bör i vart fall två nämnas. Den första dikten benämns "Till Jacob Axel Lindblom, Sveriges ärkebiskop". Odet till biskopen i Linköping som nu stod i begrepp att flytta till Uppsala fyllde ett helt nummer av tidningen. Som motto hade Johan Olof satt latinskt ord av Francis Bacon:

'Ytligt smakad, leder filosofien bort från Gud, djupare tillägnad, leder den till baka till Gud.'

Helt i överensstämmelse med Lindbloms egen neologiska hävdade Johan Olof att filosofien och religionen, *"visheten och himlaläran"*, från början var syskon av

en Far. Senare hade despoter och fanatiker skiljt de två från varandra. Men nu är de i färd med att åter förenas, och visheten är inte längre på sin höjd *"en ringa tärna"* till religionen. *"Gudomliga! Jag blev din vän."* Här har Lindblom, *"vishetens och religionens Upplyste kärleksfulle Vän"*, redan gjort en insats, och dikta-ren uppmanar honom att fortsätta på den inslagna vägen.

"Träd upp i strålände tiaren och tyd de höga gudasvaren. Den läran är ej kall och dyster, ej vacklande som fågelns flarn, ty visheten är hennes syster och brödrakärleken dess barn."

Den andra dikten benämns *"Nöjets försvar"*, en fri översättning av Voltaires kända *"Sur la Nature du Plaisir"*. Man kan utgå ifrån att Lindblom som ingalunda var okänslig för uppmärksamheter, med tillfredsställelse tog emot hyllningen. I princip frångick Johan Olof aldrig denna i sin dikt uttryckta uppfattning. Johan Olof vände sig mot falsk asketism och en fanatism, som målar mig en Gud med straffets höjda lans. Gud är i stället *"den evigt Milde"*, och *"det är med nöjets makt han rör människohjärtat"*. Till Guds gåvor hör både *'födans njutning'* och *'gudars fröjd i famnen av en maka'*. Men Johan Olof reserverade sig dock:

'Men aldrig yrkar jag att lämna fria tömmen åt vilda, yrande och djurliga begär'. Johan Olof tycks emellertid längre fram ha velat stå för denna dikt och han tog inte med densamma i sina *"Vitterhetsförsök"* 1821. Redan 1823 skrev han *"Höst ur graven"*: *'Skön förföriskt skön på stranden vinkar nöjets ros – men handen såras av dess tagg.'*

I väckelse- och helgelsepsalmen Vaka, själ, och bed (Sv Ps 566 och 1819 års psalmbok nr 210) heter det med samma bild: *'Nöjet är en ros. Som med fagert sken dig dårar.'*

Mellan Voltaires och Wallins länder fanns en skild konfessionell problematik som präglade Johan Olofs framställning. Medan Voltaire vände sig mot Calvin och hans förkunnelse av den vredgade guden, slog Johan Olof fast: *"Av stoftets svaga barn begärens död att yrka är stoiskt övermod, är påviskt oförstånd"*. Höjdpunkten i Johan Olofs produktion detta märkliga år 1805 är utan tvekan hans här onämnda och delvis citerade lärodikt *'Uppfostraren'* med vilken han vann

svenska akademins stora pris. Samtidigt erhöll Johan Olof två andrapris för översättningar av latinska klassiker, bl.a. fyra nya sånger av Horatius. Genom att Johan Olof underströk moderskärleken, religionen och patriotismen talade särskilt det förstnämnda verket på ett särskilt sätt till människorna i en tid när först franska revolutionen och sedan Napoleon medfört, att många kände en inre osäkerhet som kom högre värden än nyttyssynpunkter och känslösvall att lysa i förklarad skimmer. Inte minst Johan Olofs betonande av religionsundervisningen, given i kärlek och visande hän mot honom, som är vännen och som också möter i naturen och en moders kärlek, blev för många något av en uppenbarelse.

Gustaf IV Adolfs trontillträde 1800

Med Gustav IV Adolfs trontillträde år 1800 anslogs en ny ton. Både den unge kungen som valt valspråket "Gud och folket", och några av hans närmsta rådgivare företrädde en gammeldags konservativ kristendom. Nya signaler hissades och redan 1799 ålades rikets biskopar att predika Guds rena ord och undvika "nyheter" och "världslig moral". Just 1805 utfärdades ett kungligt brev varigenom biskoparna till tecken på sin värdighet och plikten att förkunna Frälsarens försöninglära tilldelade de kors, de sedan burit. Den liturgiska nyheten är bakgrunden till Johan Olofs slutord i psalmen *"vid en biskops inställande i ämbetet"* (från 1937 'biskopsvigning').

Give han, vars kors du bar, dig en krona evigt klar, när din kamp du kämpat har.

En av dem som först anslog de nya tonerna var konungens religionslärare, Johan Gustaf Flodin, biskop i Västerås från 1800. Johan Olofs minnesdikt vid Flodins död 1808 är väl allmångods men ett par rader antyder att han förstått den avlidnes innersta intentioner:

"Ho skall en tvingad hjord till friska källor leda, och Herrens nådegåva med varsam nit bereda?"

Vägen till de friska källorna – präst-ämbetet

Även om Johan Olof rörde sig i en tankevärd som var delvis avlägsen från de traditionella trosföreställningarna ställde han sig ständig frågan: Vilken är vägen till de friska källorna? I behov av fasthet och något att bygga sitt liv på sökte sig hans tankar som redan framhållits i samband med Uppfostraren, ofta till hembygden och familjen i Stora Tuna vilket alltid

var en fast punkt i hans tillvaro. Under 1806, tre år efter hans promovering till filosofie magister i Uppsala, prästvigdes han. Han kallades att tjänstgöra som huspredikant av överstekammarjunkaren friherre C. Hamilton på Boo i vars hus han redan var lärare. Han erhöll samma år 1806 den efter Michael Choraëus lediga teologie adjunkturen vid Karlbergs krigsakademi och befordrades 1809 till slottspastor vid Karlberg, teologie lektor vid krigsakademin samt till kyrkoherde i Solna. Han blev teologie doktor samma år och utnämndes 1812 till kyrkoherde i Adolf Fredriks församling i Stockholm.

Under 1806 upphörde Johan Olofs medarbetarskap i Linköpings Bladet lika oförmedlat som det börjat. Under våren detta år kom ett 118-sidigt häfte ut (Översättningar från latinska skalder). Det var tydligen framgångarna i svenska akademien, som entusiasmerat honom till detta steg. Det har med rätta påpekats att det fanns en psalmtön i en del av samlingen. Även andra dikter som Johan Olof skrev vid denna tid visar vokabulärt mot en blivande psalmsångare. Jfr t.ex. med den av Leopold kritiserade skriften och psalmen **"Till en vän vid dess fäst-mös död"** (1806)

"O, var man! Och rusta dig till striden mot förtvivlans furie i ditt bröst." med verser som *"Vaka själ och bed och till strids dig red"* (1816) (SvPs 566) eller *"Förtvivlan vike fjärran. Till avgrund bär dess stig"*. I Johan Olofs nu anförda dikt skymtar två motiv som senare skulle återkomma i Johan Olofs poesi – döds-längtan och trevande begynnelse till social medkänsla.

"Dagakar! Du skall ej flämta i en evig middagsvränd: Snart skall vilans klocka klämta vid en svalkad aftonrand – Sätt dig tålig då på gravstenshällen, tills hon öppnas. Mot den sköna kvällen."

Det är självklart att Johan Olofs tankar redan tidigt gått mot den prästliga banan, som denna tid var den närmast till hands liggande möjligheten för en fattig yngling att vinna ett levebröd. I sitt långt senare skrivna Herdabrev skriver han att han *"från späda år av barnabøjelse och föräldrahopp"*, bestämts för prästämbetet. Det fanns nu i upplysningens tid risker med att slå in på prästbanan, utsatthet för gäck sedan Kellgrens dagar.

Voltaires Tartuffe var väl bekant både som pjäs och karakteristik. En karaktär av prästerskapet var en inskränkt man med lättja och fetma, men det fanns också mycket som verkade i positiv riktning kanske inte minst bilden av olika kyrkans män som Johan Olof hade mött och lärt sig beundra. Johan Olof kände det talande ordets makt, lika väl som det skrivnas, och det fascinerade honom.

Våren 1806 skriver han till bäste vännen från åren i Falun:

"Jag mår ej riktigt bra ty jag går och grubar mig för min prästliga bestäm-melse. Vore jag beroende av mig själv, bleve jag säkert något annat, varmed min hälsa och humör mera instämde. Efter påsk lär offerkåpan komma, då jag skall svepas i kåpan."

Johan Olofs tal om sin hälsa var inte något svepskäl. Han kände svaghetstecken och under hans tid som informator talades det då och då om sjukdomsperioder. Något senare skrev han att han var mycket sjuklig och att han hade gått hängfärdig hela tiden till vilket prästfunderingen bidragit mest. Efter många om och men med allehanda turer t.ex. tankar på att bli hovpräst diskuterades med överhovpredikant Lehnberg som detta år 1806 som dock nu avgick från sin tjänst och flyttade till Linköpings biskopsstol. Johan Olof reste nu till den man som i många avseenden var Lehnbergs antipod. Efter att ha hållit högmässopredikan på Tredje böndagenden 15 juni 1806 och med hög-

sta betyg avlagt prästexamen på tisdagen prästvigdes han på onsdagen den 18 juni av biskop Flodin i Västerås domkyrka. Därmed hade han tagit det för hela hans följande liv avgörande steget. För många samtida akademiker var prästvigningen i sak föga mer än en passagetill en anständig utkomst t.ex. ett prebendepastorat. För Johan Olof gällde:

*"Med järnvilja har han tagit på järn-
ket – och vuxit i inre kraft, vunnit i inre
samling därunder. Någon nessusdräkt
blev inte prästskruden för denne till mo-
ralist och staffängsel (sedväktare) födde
dalkarl. Svart klädde honom."*

Detta hade Liedgren expressivt uttryckt. Från Västerås gick färden hem till det efterlängtnade Stora Tuna. Där fick föräldrar och syskon lyssna till den ny vigde prästen vid högmässan den 6 juli – sannolikt ett stort ögonblick inte minst för Johan Olofs mor. Familjen var dock inte fulltalig. En bror, fänrik Carl Widich, var med sitt regemente kommenderad till Pommern. För Johan Olof gällde det nu att dra till huvudstaden för att bevaka sina intressen. Hans personlige och litteräre vän, Michael Chraëus, hade avlidit den 3 juni, och Johan Olof lämnade kort efter sin prästvigning in en ansökan om att få bli hans efterträdare, vilket redan tidigare föresvävat honom. Efter yttrande av flera förespråkare och efter känedom om högt värderade litterära meriter utnämndes Johan Olof den 19 augusti till teologie adjunkt vid krigsakademin. Efter de för hans kommande livsgärning viktiga och avgörande studieåren hade han nu definitivt trätt i kyrkans och samhällets tjänst. Där skulle han förbli livet ut. Under den följande hösten 1806 fyllde den nyutnämnde adjunkten 27 år.

Anders Nordberg

Källor:

Wikipedia: Johan Olof Wallin

Var är den vän?: Robrt Murray VERBUM